

08. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metin ve etkinliklerinin geçici koruma altındaki öğrencilere uyarlanması¹

Gözde DURHAT²

Celile Eren ÖKTEN³

APA: Durhat, G.; Ökten, C. E. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metin ve etkinliklerinin geçici koruma altındaki öğrencilere uyarlanması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 152-183. DOI: 10.29000/rumelide.885585.

Öz

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle ülkelerini terk eden nüfusun büyük bir kısmı Türkiye'ye göç etmiştir. Ülkemizdeki sayıları günümüzde 4 milyona yaklaşan Suriyelilere, Geçici Koruma Yönetmeliği ile birlikte 2014 yılında geçici koruma statüsü verilerek eğitim hakları resmî olarak belirlenmiştir. Geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitimlerine ilişkin Türkiye'de birçok uygulama hayata geçirilmiş olsa da eğitimin bel kemiği olan öğretim programında kapsayıcı eğitime yönelik bir güncelleme yapılmamıştır. Bu nedenle öğretim programıyla öğrenci arasında köprü vazifesi gören, ana dili öğretiminde başat rol üstlenen Türkçe ders kitaplarında da geçici koruma altındaki öğrencileri kapsayacak bir düzenlemeye gidilememiştir. Dolayısıyla ana dili Türkçe olan öğrenciler için hazırlanan ders kitapları, geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kalmaktadır. Araştırma kapsamında EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki ilk 5 temanın okuma metin ve etkinlikleri incelenmiş, bunun sonucunda 35 etkinlik ile 14 okuma metni Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde bulunarak uyarlanmıştır. Uyarlamalarda Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) ve Hyland (2013) tarafından ortaya konan uyarlama ilkeleri dikkate alınmıştır. Uyarlanan içerikler, 2019-2020 eğitim öğretim yılında 6. sınıfta öğrenim gören geçici koruma altındaki öğrencilere (3 kız, 8 erkek) çalışma kâğıtları hâlinde sunulmuştur. Katılımlı eylem araştırmasına uygun olarak yürütülen çalışmada, öğrenciler karma sınıf ortamında 6 ay gözlemlenmiş; veriler betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Etkinliklerin uyarlanmasında en fazla *değiştirme/yeniden yazma* (f:28) ve *azaltma* (f:23) ilkesinden yararlanılırken metin uyarlamalarına *yerine koyma* (f:12) ilkesi hâkimdir. Uyarlamaların sonucunda 17 okuma becerisi kazanımı elde edilmiş olup Suriyeli öğrencilerin ders katılımlarında ciddi bir artış gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler, materyal uyarlama, mülteci eğitimi, kapsayıcı eğitim, Türkçe ders kitapları

¹ Bu bölüm, Doç. Dr. Celile Eren ÖKTEN danışmanlığında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Gözde DURHAT tarafından hazırlanan "6. Sınıfta Öğrenim Gören Mülteci Öğrencilere Yönelik Türkçe Ders Kitabı Uyarlaması" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Türkçe Öğretmeni, Nurettin Topçu Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, YL Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü (İstanbul, Türkiye), gozde.durhat@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5068-6210 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 02.02.2020-kabul tarihi: 20.03.2021; DOI: 10.29000/rumelide.885585]

³ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, (İstanbul, Türkiye), celile@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5541-648X

Adapting the reading texts and activities in the 6th grade Turkish textbook to the students under temporary protection

Abstract

In the Syrian Arab Republic, most of the population who leave their country due to the civil war began in 2011 and emigrated to Turkey. Syrians, whose number is close to 4 million today, were given temporary protection status in 2014 with the Temporary Protection Regulation, and their education rights were officially determined. Many applications have been put into life in Turkey regarding the education of students under temporary protection. However, the backbone of education in the curriculum has not been an update for inclusive education. For this reason, Turkish textbooks, which act as a bridge between the curriculum and the student and play a dominant role in mother tongue teaching, could not be arranged to include students under temporary protection. Therefore, textbooks prepared for students whose mother tongue is Turkish are above students' language proficiency levels under temporary protection. Within the scope of the research, the reading texts and activities of the first 5 themes in the 6th Grade Turkish Textbook of EKOYAY Publications were examined; as a result, 14 reading texts with 35 activities were adapted above the language proficiency levels of Syrian students. The adaptation principles put forward by Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011), and Hyland (2013) were taken into account in the adaptations. The adapted contents were presented to students under temporary protection (3 girls, 8 boys) studying in the 6th grade in the 2019-2020 academic year as worksheets. In the study conducted in accordance with the participatory action research, students were observed in a mixed classroom environment for 6 months; The data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. While the principle of modification/rewriting (f: 28) and reduction (f: 23) is used in the adaptation of the activities, the replacement (f: 12) is dominant in the text adaptations. As a result of the adaptations, 17 reading skill acquisitions were achieved, and a significant increase was observed in Syrian students' course attendance.

Keywords: Syrian students under temporary protection, material adaptation, refugee education, inclusive education, Turkish textbooks

1. Giriş

Türkiye, dünya üzerindeki jeopolitik konumu itibarıyla tarih boyunca birçok kitlesel göç hareketine sahne olan bir ülke konumundadır. Türkiye'nin yakın zamanda tanık olduğu en büyük göç hareketi ise 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti'nde bir iç savaş sonucunda başlamıştır. UNHCR [Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)]'nin "yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası" olarak ifade ettiği göçten en çok Türkiye etkilenmiştir. Suriye'yle sınır komşusu olması, benimsediği açık kapı politikası, vicdanî yükümlülükleri ve hem ulusal hem de uluslararası alanlarda imzaladığı hukukî anlaşmalar Türkiye'nin öncelikli ülke konumunda olmasına neden olmuştur. Türkiye, izlediği açık kapı politikasının bir gereği olarak Suriye'den göç edenlere, tarafı olduğu mülteciler hukuku ve uluslararası hukuk teamüllerine göre geçici koruma statüsü vermiştir (Seydi, 2014). Savaş nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetleri sekteye uğrayan geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklar için ilk etapta çadır kentlerde gönüllü öğretmenler tarafından eğitim verilmiştir. Bu eğitimler, göçün devam etmesiyle yetersiz kalmıştır. Bu nedenle Suriyeli mülteci nüfusunun fazla olduğu 19 ilde Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) açılmıştır.

Türkiye, 2021 yılı Ocak ayı verilerine göre 3 milyon 645 bin 557 Suriyeli mülteciye ev sahipliği yaparken ilkokulda 338 bin 807, ortaokulda 222 bin 703 ve lisede 89 bin 518 Suriyeli öğrenci öğrenim görmektedir (Mülteciler Derneği, 2021). Kayıp bir nesil olmaması için Suriyeli çocukların eğitimleriyle ilgili ulusal ve uluslararası birçok proje yürürlüğe konmuştur. Bunlar arasında en geniş çapta olanı, Avrupa Birliği (AB) ile ortaklaşa yürütülen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi [Promoting Integration of Syrian Children to Turkish Education System, (PICTES)] Projesi'dir. 2016 yılında yürürlüğe giren proje, Suriyeli nüfusun en yoğun olarak bulunduğu 26 ilde yürütülmektedir. 2018'de ikinci fazına başlanan PICTES Projesi 2021 yılı Aralık ayına kadar devam edecektir (PICTES, 2020). PICTES projesi sona erene kadar Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına geçişlerinin tamamlanması hedeflenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının (MEB), 2019-2020 eğitim öğretim yılında yayımladığı Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları başlıklı genelgeyle GEM'den devlet okullarına geçecek olan öğrenciler için Türkçe Dil Yeterlik Sınavı (TDYS) yapılmasına ve 60 barajının altında olan öğrencilerin devlet okullarında açılması planlanan uyum sınıflarına alınmasına karar verilmiştir. Açılan uyum sınıflarında yabancı uyruklu öğrenciler haftada 24 saat sadece Türkçe dersi görmüşlerdir. Uyum sınıflarında özel bir dil desteği verilmesi yabancı öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sağlayabilmeleri bakımından önemlidir fakat ayrı bir sınıfta, kendileriyle aynı dili konuşan akranlarıyla bir arada olmaları Türkçeyi kullanım alanlarını sınırlandırmıştır. Bozan ve Çelik'in (2020) araştırması Türk öğrencilerle mülteci öğrencilerin aynı ortamda bulunmamalarının etkileşimi azaltması sebebiyle uyum sınıflarının bu öğrenciler arasındaki ayrışmayı artırdığını ortaya koymuştur. "Eğitim sistemleri, çocukların ayrıştırılmış ortamlardan ziyade, devlet okullarında hep beraber eğitim görmesini, eğitime etkin katılımını hedeflemelidir." (Booth ve Ainscow, 2002, aktaran Sakız, 2016) Karma sınıflarda ise mülteci öğrencilerin Türkiyeli akranları ve öğretmenleriyle devamlı hedef dilde iletişim kurmasının uyum süreçlerini kısaltacağı öngörülmektedir. Bu nedenle mülteci öğrencilerin uyum sınıflarından ziyade karma sınıflarda eğitim alması fakat bu eğitimi alırken ders içerisinde ek bir destek sağlanmasının mülteci öğrencilerin dil gelişimini olumlu şekilde etkileyeceği açıktır.

Yabancı uyruklu öğrencilere sağlanabilecek ek desteğin bütün okullarda sistemli şekilde yürütülebilmesi için öğretim programlarının kapsayıcı eğitime uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler için gerekli materyal desteğinin sağlanması (Aktürk Çopur, 2019; Beydili Kaya, 2018; Erdem, 2017; Temiz, 2020) kapsayıcı eğitimle ilgili hizmet içi eğitimlerin daha çok öğretmene ulaşması (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2018) ders kitaplarının yabancı uyruklu öğrenciler de göz önünde bulundurulurken hazırlanması (Biçer ve Kılıç, 2017; Moralı, 2018) dil becerileri zayıf öğrenciler için destek eğitim odası açılarak Türkçe eğitimi verilmesi uyum sürecine daha fazla katkıda bulunacaktır.

Henüz Türkçeye hâkim olamayan, bu sebeple derslerde anlamlı dinleme, konuşma, okuma ve yazma süreci geçiremeyen öğrenciler için bir öğretim programı güncellemesi henüz söz konusu değildir. UNESCO Küresel Eğitim İzleme Raporu (2019)'nda da eğitim sistemlerinin kapsayıcı olması gerektiği belirtilerek devletlerin mülteciler için müfredatı ve ders kitaplarını tekrardan gözden geçirmesinin önemine değinilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (TDÖP, 2019) kapsayıcı eğitime yönelik bir düzenleme yapılmadığından dolayı öğretim programının yansıtıcı konumunda olan ders kitaplarında da geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyesinin üzerinde içerikler yer almaktadır. Bu öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin düşük olması nedeniyle okuduğunu anlama konusunda sorunlar yaşadıkları, ilgili çalışmalar tarafından da ortaya konmuştur (Aktürk Çopur, 2019; Beydili Kaya, 2018; Bölükbaş, 2015; Çiğerci ve Yıldırım, 2020; Erdem, 2017). Bu nedenle ders

kitabında yer alan okuma metni ve metinle ilgili etkinliklerin geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyesine uyumlu hâle getirilmesi, onların derse katılımını, aynı zamanda dil becerilerini daha etkin şekilde kullanacakları için Türkçeyi öğrenme hızını da artıracakı düşünülmektedir. Maden ve Önal'ın (2020) 400 öğrenciyle gerçekleştirdiği anket neticesinde hâlihazırda okutulmakta olan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür, konu ve yazar açısından öğrencilerin eğilimlerini yeterince karşılamadığı; ayrıca öğrencilerin okuma eğilimlerinin tersi yönde metin seçiminin olduğu tespit edilmiştir. Ana dili Türkçe olan 400 öğrencinin ders kitabındaki metinlere dair görüşleri, bu metinlerin geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyeleri ve ilgi düzeyleriyle ne derece uyumlu olabileceği üzerine düşündürmektedir.

TDÖP'de (2019) ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri on dört ayrı maddede ele alınmış, ders kitabı yazarlarının bu nitelikleri göz önünde bulundurarak metin seçimi yapması istenmiştir. Ortaokulda yer alan okuma kazanımları da akıcı okuma, söz varlığı ve anlama başlıkları altında verilmiştir. Buna göre 5. sınıfta 34; 6. sınıfta 35; 7. sınıfta 38; 8. sınıftaysa 35 okuma kazanımı yer almaktadır. Bu kazanımların resmî okullarda öğrenim gören bütün öğrenciler için gerçekleştirilmesi gerekmektedir. "Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir." (MEB, 2019: 6) Taylor ve Sidhu da (2012) mülteci öğrencilere yönelik hedeflenen öğrenme çıktılarının gerçekleşmesi için eğitim ortamlarının düzenlenerek uyarlanmış içeriklerin sunulması gerektiğinin altını çizmiştir. Öğretmenlerin bir kısmının mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutumlar sergilemesi, kapsayıcı eğitime yönelik olarak düzenlenecek etkinliklerin ve eğitimlerin bir etkisinin olmayacağına yönelik görüşleri, okulların fizikî alt yapı yetersizlikleri, öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitime ilişkin deneyimsiz olması (Akman, 2020; Boylu ve Işık, 2019; Bozkurt, 2018; Emin, 2018; Er ve Bayındır, 2015; Martın ve diğ., 2013; Morali, 2018) her sınıfta eşit bir öğrenme ortamı olmayacağını da gözler önüne sermektedir. Bu durumda eğitim öğretimde ortak hareket edilebilmesinin yolu ders kitapları vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Ana dili Türkçe olan öğrenciler için hazırlanmış olan Türkçe ders kitapları, Türk eğitim sistemine uyumları devam etmekte olan geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kaldığı için Türkçe derslerine etkin katılımı teşvik etmemektedir. Bu araştırma kapsamında, okuma becerisinin ön planda olduğu ders kitaplarında Suriyeli öğrenciler için yapılacak olan metin ve etkinlik uyarlamalarının onların Türkçe dersine katılımını desteklemesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte aşağıda yer alan alt problemlere ilişkin cevaplar aranmıştır:

- 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metin ve etkinliklerinin, geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterliklerini karşılama düzeyi nasıldır?
- Ders kitapları geçici koruma altındaki öğrencilerin derste etkin olmalarını sağlayabilecek güçte midir?
- 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metin ve etkinliklerinin uyarlanarak karma sınıf ortamında uygulanmasından elde edilebilecek kazanımlar nelerdir?

Türkçe ders kitabındaki metin ve etkinliklerin geçici koruma altındaki öğrencileri kapsayacak biçimde uyarlanıp karma bir sınıfta uygulanacak olması, çok kültürlü eğitim ortamını destekleyerek eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması bakımından önemli bir adım olacaktır. "Çok kültürlü eğitimin hedefi, mağdur konumda olan gruplara karşı ön yargı ve ayrımcılığı azaltmak, fırsat eşitliği için çalışmak ve farklı kültürel gruplar arasında eşit güç dağılımını sağlamaktır."(Grant ve Sleeter, 2010: 66) Aynı zamanda ortaya çıkan veriler ışığında öneriler geliştirilerek alandaki boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacak olması araştırmayı değerli kılmaktadır.

1.1. Ders kitabı uyarlaması

Yapılan alan taraması sonucunda Yabancılara Türkçe Öğretiminde (YTÖ) öğretmenlerin, ders kitaplarındaki metinleri uyarlamalarına yönelik çalışmalarına (Ayar ve Kurt, 2020; Bakan, 2012; Bölükbaş, 2015; Durmuş, 2013; Durmuş ve Cihangir, 2018; Erdem İpek, 2018; Kınay, 2015; Özmen, 2019; Yaşar, 2019) rastlanmıştır.

Kınay (2015), YTÖ’de metinlerin uyarlanma amaçlarına değindiği çalışmasında, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı’nda (ADOÇP) belirtilen hedef kazanımlar göz önünde bulundurularak özgün metinlerde sadeleştirilmenin nasıl yapılabileceğini uygulamalarla örneklendirmiştir.

Bölükbaş (2015) Türkçe öğreniminde başlangıç seviyesinde olan yabancı uyruklu öğrencilere özgün metinlerin herhangi bir sadeleştirme yapılmaksızın sunulmasının, anlama sorunlarını beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Sadeleştirilmiş metinlerin yabancı dil öğreniminde okuma becerisinin geliştirilmesine daha fazla katkı sağladığını tespit ederek sadeleştirmeye gidilmesinin önemini vurgulamıştır. Yaptığı alan taraması sonucunda yabancı dilde okuma metinlerinin sadeleştirilmesinin koruma, değiştirme, silme, özetleme olmak üzere dört şekilde yapılabileceğini; bunlar arasında ise en çok *değiştirmeye* başvurulduğunu bulgulamıştır.

Bayraktar ve Durukan (2016), Türkçe ders kitaplarına alınan sadeleştirilmiş bir metin ile özgün hâlini karşılaştırarak metinlerdeki sadeleştirme ölçütlerini ortaya koymuşlardır. Metinlerdeki okunabilirlik seviyesini belirlemek için Ateşman (1997) tarafından geliştirilip Türkçeye uyarlanan Flesch formülünden yararlanmışlardır. Sonuç olarak her iki metnin de okunabilirlik düzeyinin “zor” olduğu tespit edilmiş; aralarında anlamlı bir farkın olmaması nedeniyle metnin amaca uygun olarak sadeleştirilmediğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine metinler üzerinde yapılacak olan sadeleştirme çalışmalarının ders kitabı yazarlarının inisiyatiflerine bırakılmadan dil bilimsel ölçütler doğrultusunda yapılması önerilmiştir.

Özmen (2019)’in YTÖ’de metin değiştirme teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulmasını konu aldığı doktora tezinde, metinlerin dilsel özelliklerine dair saptadığı bulguların ardından belirlediği iki okunabilirlik formülüyle (Bezirci ve Yılmaz, 2010; Çetinkaya ve Uzun, 2014) değiştirmiş olduğu metinlerin okunabilirlik puanlarını elde etmiştir. Başlangıç ve orta düzeydeki öğrencilere sunulması amacıyla ders içi kullanıma uygun özgün metinlerin belirli yöntemler ve ölçütler çerçevesinde değiştirilerek yabancı dil öğretiminde kullanıma sunulması amaçlanmıştır.

Yaşar (2019), Memduh Şevket Esenal’ın “Pazarlık” hikâyesini A2 seviyesinde olan yabancı öğrencilere uyarladığı tezinde, metinlerin uyarlanma ilkelerini ortaya koyarak “Pazarlık” hikâyesini sadeleştirmiştir. Hikâyeyi, ADOÇP’de belirtilmiş olan temellere dayandırarak özgün metne en yakın hâlinde uyarlamıştır. Özgün metinlerin yeni bir dil öğrenen öğrencilerin seviyesine göre uyarlanırken sıklıkla kullanılan yöntemin *değiştirme* olduğu yapılan araştırma neticesinde ortaya konmuştur. Bu nedenle “Pazarlık” metni de *değiştirme* yoluyla uyarlanmıştır.

Ayar ve Kurt (2020), YTÖ’de kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin uyarlanma durumlarını Yeni Hitit kitabı üzerinden incelemiştir. Yazınsal metinlerin, yeterli dilsel edince sahip olmayan başlangıç ve orta düzey dil öğrencileri için seviyelerine uygun şekilde sadeleştirilirken hangi ölçütlerden yararlandığını ortaya koymuşlardır. Yeni Hitit ders kitabındaki metinlerde en fazla sözcüksel

sadeleştirmenin yapıldığı, dolayısıyla uyarılama söz konusu olduğunda en çok kelime ve kelime gruplarına yönelik sadeleştirme işlemine başvurulduğu ortaya çıkmıştır.

Yurt dışındaki çalışmalarda uyarlamaların etkinlikleri de içerecek şekilde yapıldığı tespit edilmiştir (Bolster, 2014; Ghosn, 2013; Hyland, 2013; Maley, 2011; Richards, 2001; Stevick, 1971; Tomlinson, 2011). Bazı araştırmacılar tarafından belirli uyarılama ilkeleri de ortaya konulmuştur (Hyland, 2013; Maley, 2011; Richards, 2001; Tomlinson, 2011). Bu kaynaklardaki uyarılama ilkeleri atlama, azaltma, basitleştirme, dallandırma, değiştirme/yeniden yazma, ekleme, eksikleri ele alma, genişletme/takviye etme, yeniden düzenleme, yerine koyma olarak bulgulanmıştır.

Atlama veya silme ilkesi “Tekrarlayan, konudan bağımsız, potansiyel olarak yararsız veya zor öğeleri atlamak anlamındadır.” (Hyland, 2013: 397) *Azaltma* ilkesi, öğretmenin içeriğin gerektiğinden uzun olduğunu düşündüğü yerleri kısaltabileceğini ifade etmektedir. *Basitleştirme*, bir içeriğin zorluğunu azaltmak için sadeleştirilmesidir. *Dallandırma* ilkesi öğretmenin, mevcut olan etkinliğe yeni seçenekler ekleyebileceğini, onları çeşitlendirebileceğini ya da bir konunun daha iyi anlaşılması adına yeni etkinlikler geliştirebileceğini öne sürmektedir. *Değiştirme veya yeniden yazma*, mevcut içeriğin birtakım nedenlerden dolayı yeniden yazılmasıdır. Richards (2001) değiştirme ilkesini iki ayrı şekilde ele almıştır: İçeriği değiştirme ve görevleri değiştirme. İçeriği değiştirme, “Öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sosyal sınıfı, mesleği, dini veya kültürel geçmişi ile ilgili faktörler nedeniyle içeriğin hedef öğrencilere uygun olmamasından dolayı değiştirilmesi” (Richard, 2001: 260) olarak ifade edilirken görevleri değiştirme ise öğrencilerin dil yeterlikleri göz önünde bulundurularak alıştırmaların üzerinde yapılabilecek değişiklikleri açıklamaktadır. *Ekleme*, “Ders kitabının sunduklarını fazladan okuma, görevler veya alıştırmalarla tamamlamak, eksik ya da az yer verildiğine inanılan becerilere yönelik etkinlikler eklemek bu ilke kapsamındadır.” (Hyland, 2013; Maley, 2011; Richard, 2001) *Eksikleri ele alma*, öğretmenlerin ders kitabında eksik olduğunu düşündüğü öğeleri ele alarak gerekli gördüğü metin ya da etkinlikleri ders kitabına eklemesidir. *Genişletme veya takviye etme*, bir içeriğin yetersiz olduğu hâllerde yeni görevlerin eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. *Yeniden düzenleme*, metin veya etkinliklerin sıralamasının yeniden yapılmasıdır. Öğretmen, ders kitabında verilmiş olan sıranın öğrenci için uygun olmadığına kanaat getirir ve ardından ders kitabı yazarının ortaya koyduğundan daha farklı bir yol izleyebilir (Maley, 2011). *Yerine koyma*, herhangi bir nedenle yetersiz kabul edilen metin ya da alıştırmaların daha uygun olan materyallerle değiştirilmesidir. “Yerine konan materyaller, genellikle yayımlanmış kaynak materyallerinden seçilir.” (Maley, 2011: 382)

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan katılımlı eylem araştırmasıyla yürütülmüştür. “Eylem araştırmaları, bir program, bir kuruluş veya topluluk içindeki belirli problemleri çözmeyi amaçlamaktadır.” (Patton, 2018: 221) “Katılımlı eylem araştırmasıyla tekil olarak öğretmenlerin, okul veya sınıf içi problemleri acil olarak çözmeye odaklanmalarından ziyade sosyal ve toplumsal uyum içerir; toplumumuzda değişim ve özgürleştirmeye katkıda bulunacak araştırmalar yapmaya vurgu yapar, eğitim ortamlarını güçlendirmeyi benimser.” (Creswell, 2017: 776) Buna göre 6. sınıfta öğrenim gören geçici koruma altındaki öğrencilerin Türkçe derslerinde yaşadıkları dil ve iletişim sorunlarının çözümlenmesine yönelik olarak ders kitabındaki ilk 5 temanın okuma metni ve metne ilişkin etkinlikleri uyarlanmıştır. Uyarlanan içerikler çalışma kâğıtları hâlinde sunulmuş, geçici koruma altındaki öğrenciler 6 ay karma sınıf ortamında tam katılımcı gözlem yoluyla gözlemlenmiştir. “Tam

katılımcı gözlemci olan araştırmacı, eş zamanlı olarak hem hakkında araştırma gerçekleştirilen topluluğun normal bir üyesi hem de bir araştırmacıdır.” (Glesne, 2015: 87) Geçici koruma altındaki öğrencilerin kendilerini sınıfa ait hissetmeleri ve öğretmenin sınıf yönetimini zorlaştırmamak amacıyla ders kitabındaki paralel uyarlamalar yapılmıştır.

2.2. Veri toplama araçları ve verilerin toplanması

Araştırmada doküman incelemesi, çalışma kâğıtları, alan taraması ve gözlemden yararlanılmıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılında resmî okullarda okutulan EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı araştırmanın inceleme nesnesi olarak belirlenmiştir. Veriler, Eylül 2019 - Mart 2020 tarih aralığında toplanmıştır. Doğa ve Evren, Çocuk Dünyası, Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler ve Millî Kültürümüz temasındaki okuma metinleriyle metne ilişkin etkinlikler uyarlanmıştır. Ders kitabından yola çıkarak uyarlanan içerikler, 6/A, 6/C ve 6/D sınıflarında öğrenim gören geçici koruma altındaki öğrencilere çalışma kâğıtları hâlinde sunulmuştur.

2.3. Çalışma grubu

Araştırmada, amaçlı örneklem yöntemlerinden olan uygun örneklemeden faydalanılmıştır. “Amaçlı örneklem, olguya ilgili bilgi açısından zengin vakaların belirlenmesi ve seçilmesi için nitel araştırmada yaygın olarak kullanılmaktadır.” (Palinkas vd., 2015: 533) Uygun örnekleme stratejisi ise çalışma için hızlı, erişimi kolay ve kullanışlı olanın seçilmesini içermektedir. (Patton, 2018) Bu minvalde Türkçe öğretmeni olarak görev yaptığım İstanbul Pendik'teki bir imam hatip ortaokulunun 6. sınıfında öğrenim gören 11 geçici koruma altındaki öğrenci (3 kız, 8 erkek) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Türkiye’de Bulunma Süresi (Yıl)	TDYS Puanı
Ö1	Kız	11	4	60
Ö2	Kız	11	4	70
Ö3	Kız	11	6	85
Ö4	Erkek	11	5	60
Ö5	Erkek	13	5	60
Ö6	Erkek	11	6	65
Ö7	Erkek	14	6	65
Ö8	Erkek	13	5	70
Ö9	Erkek	11	6	70
Ö10	Erkek	11	7	75
Ö11	Erkek	11	6	80

Tablo 1. Katılımcı öğrencilere ait veriler

2.4. Verilerin analizi

Ders kitabındaki metin ve etkinliklerin geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterliklerini karşılama düzeyi betimsel analiz kapsamında belirlenmiştir. Betimsel analiz, bir olguyu incelememize, ardından incelenenlere dayalı hipotezler üretmemize yardımcı olma rolü nedeniyle bu sürecin temel bir bileşenidir (Loeb vd, 2017). Buna göre ders kitabındaki okuma metinleri ve metne ilişkin etkinlikler incelenmiş, 14 metin ile 35 etkinliğin katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu

belirlenerek uyarlamaları yapılmıştır. Uyarlamalarda alan taraması neticesinde erişilen kaynaklardan işlevselliği bakımından Richard (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) ve Hyland (2013)'ün uyarlama ilkeleri kullanılmıştır. Uyarlanan okuma metinleri özgün isimlerini koruyarak çalışmaya dâhil edilmişken etkinlik isimleri, içeriklerini yansıtacak şekilde kodlanarak tablolaştırılmıştır.

Uyarlanan içerikler katılımcılara çalışma kâğıtlarıyla sunulmuştur. Uyarlamaların katılımcılar üzerindeki etkileri içerik analiziyle çözümlenerek bulgularda yorumlanmıştır. "İçerik analizi; işaretlerin sınıflanması ve bu işaretlerin hangi yargıları içerdiğini ortaya koymak için, araştırmacının vardığı yargıların bilimsel rapor olarak değerlendirilmesini sağlar." (Janis, 1949, aktaran Koçak ve Arun, 2013: 22)

3. Bulgular

Türkçe ders kitapları üçü zorunlu, beşi seçmeli olmak üzere sekiz tema; 24 okuma, 8 dinleme/izleme, 8 serbest okuma metni içermektedir. Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler ve Millî Kültürümüz temaları Türkçe ders kitaplarının zorunlu temalarıdır. TDÖP'de ders kitabı yazarlarına sunulan on üç seçmeli tema mevcuttur. Bu temalardan beşi yazar tarafından seçilerek ders kitabına dâhil edilmektedir. Araştırma kapsamında uyarlanan EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan temalar ve temadaki okuma metinleri ise tabloda belirtilmiştir:

Tema no	Tema adı	Metin adı	Yazarı
1	Doğa ve Evren	Meşeler	Hasan Lâtif Saryüce
		Tartışarak Gerçeğe Doğru	Aydoğan Yavaşlı
		Elveda Ağustos Böceği	Özkan Öze
2	Millî Mücadele ve Atatürk	Kuşların Çektiği Kağm	Fâzıl Hüsnü Dağlarca
		Çanakkale	Faruk Nafiz Çamlıbel
		Anadolu İmecesesi	Ceyhun Atif Kansu
3	Çocuk Dünyası	Uçurtma	Necdet Neydim
		Oyun	Ahmet Rasim
		Kanatların Çocuklar	Yusuf Dursun
4	Erdemler	Sevgiyle	Ayla Çınaroğlu
		Azim	Mehmet Âkif Ersoy
		İyilik Üzerine	Doğan Aksan
5	Millî Kültürümüz	Gazlı Göl	İbrahim Zeki Burdurlu
		Forsa	Ömer Seyfettin
		Nineme Ninni	Ali Akbaş

Tablo 2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan uyarlanan tema ve okuma metinleri

Covid-19'un tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkisini göstermesinden dolayı 16 Mart 2020 itibarıyla uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir. Bu nedenle yıllık planda belirtilen tarihe kadar olan 5 tema yüz yüze eğitim sürecinde işlenebildiği için uyarlamalar da ilk 5 temadaki metin ve etkinliklerde yapılmıştır. Bu bağlamda 6, 7 ve 8. temalar -Bilim ve Teknoloji, Sanat, Vatandaşlık- uyarlamaya dâhil edilmemiştir.

3.1. Doğa ve Evren teması

Doğa ve Evren teması kapsamında işlenmesi önerilen konular TDÖP’de şu şekilde belirtilmiştir: “Bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.” (MEB, 2019: 15) Ders kitabında Doğa ve Evren temasında yer alan metinler incelendiğinde işlenen konuların; doğa, çevrenin korunması, iklim, bitkiler ve hayvanlar olduğu tespit edilmiştir. Temada yer alan okuma metinlerinin tamamı uyarlanmış, konu ve ana fikirlerine paralel metinler çalışma kâğıtlarına *yerine koyma* ilkesine göre dâhil edilmiştir.

Metin no	Ders kitabındaki metin	Uyarlanan metin	Yazarı	Uyarlama ilkesi
1	Meşeler	Keloğlan ile Kayısı Ağacı	Keloğlan Masalları	Yerine koyma
2	Tartışarak Gerçeğe Doğru	Geri Dönüşüm ve Eren	Belkıs Karataş	Yerine koyma
3	Elveda Ağustos Böceği	Evini Arayan Ardiç Tohumu	Servet Yanardağ	Azaltma, basitleştirme, yerine koyma

Tablo 3. Doğa ve Evren temasında uyarlanan okuma metinleri

3.1.1. Keloğlan ve Kayısı Ağacı metni ve etkinlikleri

Hasan Lâtif Sarıyüce’nin “Meşeler” metni yerine “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” metni çalışma kâğıdına eklenmiştir. Bilgilendirici metin türünde yazılan “Meşeler” katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde kalacağı öngörülerek *yerine koyma* ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Metindeki anlamı bilinmeyen kelimelerin fazlalığı, katılımcıların konuyla ilgili ön bilgilerinin yetersiz olması ve metnin katılımcıların takip ederken zorluk yaşayacakları uzunlukta olması gibi nedenlerden dolayı uyarlama yapılmasına karar verilmiştir. Katılımcıların dil yeterlik seviyelerine daha uygun kelime ve yapılar barındırdığı tespit edilen masal türündeki “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” metni “Meşeler”in yerine getirilmiştir. Yerine getirilen metinde de “Meşeler”de olduğu gibi ağaçların önemi ve korunması gerektiği vurgulanmaktadır. Metin, sesli okuma yöntemine uygun olarak üç katılımcıya okutulmuştur. 1. temanın ilk metninde, metne ilişkin iki etkinlik de uyarlanmıştır.

Etkinlik no	Etkinlik adı	Uyarlanma ilkesi
1	Anlamı bilinmeyen kelimeler	Basitleştirme
2	Metne ilişkin sorular	Azaltma, değiştirme

Tablo 4. Doğa ve Evren teması 1. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespitine ilişkin etkinlik, katılımcılar için bazı ifadelerin sadeleştirilmesi yoluyla uyarlanmıştır. Uyarlanan metindeki “çit, dev, geçit, huysuz ve şifa” kelimelerinin anlamının bilinmediği belirlenmiştir. Bağlamdan hareketle kelimelerin birkaçının anlamı tahmin edilmiştir.

Ders kitabında öğrencilerin okuduklarını anlama becerisinin sorgulandığı etkinlikte, metne ilişkin soruların cevapları sözlü olarak verilmekte olup cevapların yazılacağı bir alan mevcut değildir. Katılımcıların soruların cevaplarını da yazabilmeleri amacıyla çalışma kâğıdına bir alan eklenmiştir. Ders kitabında yer alan yedi soru yerine azaltma ilkesi kapsamında dört soruya yer verilmiştir. Sorular

katılımcıların metinde cevaplarını bulabilmeleri için kapalı uçlu olarak tercih edilmiştir. Metne ilişkin iki soruyu Ö1, Ö4, Ö5 ve Ö6 kodlu öğrencilerin yanıtladıkları gözlemlenmiştir.

3.1.2. Geri Dönüşüm ve Eren metni ve etkinlikleri

Sıklıkla karşılıklı konuşmaların yer aldığı “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metni okunurken devrik cümlelerin de etkisiyle anlam karmaşası ortaya çıkmaktadır. Bir metnin anlaşılmasında sadece okunan kelimelerin anlamının bilinmesi yetersizdir. Aynı zamanda anlama, kavrama, zihinde yapılandırma, aralarında ilişki kurma ve değerlendirme yapmak da gereklidir (Güneş, 2000, aktaran Yılmaz, 2008). Okuduğunu anlama konusunda sorun yaşayan katılımcılar için yerine koyma ilkesine göre, benzer ana fikir ve konuyu ihtiva eden “Geri Dönüşüm ve Eren” çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Aynı zamanda “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metninde “Okuduklarını özetler. Metinle ilgili soruları cevaplar. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımlarının katılımcılar için sağlanamayacağı öngörülmüştür. Örneğin;

“Sanki dikilen her bina, yaşamımıza son verecek bir bombanın fitilini ateşlemek gibi gelmeye başladı bana. (...) Teknolojik ve sanayileşme alanındaki gelişmişlik, yaşamın diğer alanında da gelişmişlikle koşut giderse buna uygarlık diyebiliriz. Kalkınmak için sanayileşmek zorundayız. Sanayileşmek içinse ham madde filan gerekli. Sanayileşmeyip doğal mı kalalım, sanayileşip doğasız mı? Evet, bu bana tam bir kısır döngü gibi geliyor.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 18)

Yukarıda metinden alınan paragraftan da anlaşılabilirliği üzere “betonlaşma, ham madde, kısır döngü, koşut, sanayileşme vb.” anlamı bilinmeyen kelimeler, metinde yer alan söz sanatları ve uzun cümleler katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerindedir. Uyarlanan metinde geri dönüşümün önemi duru ve yalın bir anlatımla işlenmiştir. Metin noktalama işaretlerine dikkat edilerek hem sesli hem de sessiz okuma yöntemine göre okunmuştur. Metinle ilgili yer alan dört etkinliğin üçü uyarlanmıştır. Uyarlanma ilkelerine Tablo 5’te yer verilmiştir.

Etkinlik no	Etkinlik adı	Uyarlanma ilkesi
1	Hikâye unsurlarını belirleme	Azaltma, basitleştirme, değiştirme
2	Okuduğunu anlama	Değiştirme
3	Metne ilişkin sorular	Azaltma, değiştirme

Tablo 5. Doğa ve Evren teması 2. metninde uyarlanan etkinlikler

Metnin hikâye unsurlarını belirlemeye yönelik etkinlikte kişi, yer, zaman, anlatıcı ve olay örgüsünün tespit edilmesi istenmiştir. Etkinlik kapsamında birden fazla uyarlama yapılmıştır. Henüz olay örgüsünü ifade etmekte güçlük yaşayacağı düşünülen katılımcılar için azaltma ilkesi kapsamında bu kısım çıkarılmıştır. Etkinlikte öğrencilerden istenilenlerin anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla basitleştirme ilkesine göre soru kökünde sadeleştirme yapılmıştır. Hikâye unsurlarının somutlaştırılması amacıyla ağaç metaforundan da yararlanılmıştır. Değiştirme/yeniden yazma ilkesi kapsamında yeniden yapılandırılan etkinlikte hikâye ağaç, meyveleri de hikâyenin unsurları olarak görselleştirilmiştir. Katılımcıların hikâye unsurlarını doğru şekilde belirledikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerden metnin ana fikir ve konusunu belirlemelerinin istendiği etkinlik değiştirme/yeniden yazma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ana fikir ve konunun hem yazılı hem de sözlü anlatımda belirlenmesi noktasında öğrencilerin oldukça güçlük çektikleri, ikisinin arasında belirli bir ayırım yapamadıkları ilgili çalışmalarla ortaya konmuştur (Arıcı ve Ungan, 2008; Ateş ve Yıldırım, 2013;

Çetinkaya, İltar, 2018; Pilten, 2007). Bu nedenle ana fikir ve konunun belirlenmesi yerine, soru “Okuduğunuz metinde geri dönüşümle ilgili neler öğrendiniz?” şeklinde değiştirilmiştir. Katılımcıların (f:9) metnin vermek istediği iletiyi doğru biçimde tespit ettikleri görülmüştür.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlik için azaltma ve değiştirme/yeniden yazma ilkelerinden faydalanılmıştır. Ders kitabında metne dair altı soru sorulmuşken uyarlanan metin için üçü kapalı uçlu, biri açık uçlu olmak üzere dört soruya yer verilmiştir. Sorular katılımcıların önemli bir kısmı (f:10) tarafından doğru yanıtlandırılmıştır. Yalnızca Ö4 kodlu öğrencinin metni anlamakta güçlük çektiği verdiği cevaplardan hareketle tespit edilmiştir.

3.1.3. Evini Arayan Ardıç Tohumu metni ve etkinlikleri

Özkan Öze'ye ait “Elveda Ağustos Böceği” metni yerine Servet Yanardağ'ın “Evini Arayan Ardıç Tohumu” metni yerine koyma ilkesine göre katılımcılara sunulmuştur. Ders kitabındaki metnin katılımcıların okuma hızı göz önünde bulundurulduğunda uzun ve hazırbulunuşluk düzeylerinin üzerinde olduğu, bunun da okuduğunu anlamada sorun yaşayan katılımcıların anlatılanları zihinlerinde yapılandırma ve değerlendirme sürecini sekteye uğratacağı düşünülmektedir. Örneğin;

“Sabırla ve tevekkülle toprağın bağrında geçirdiğin on yedi yılın sonunda yeryüzünü görmek, güneşi hissetmek, dalların ve yaprakların arasından da olsa, azıcık da olsa gökyüzünün maviliğini, o maviliğin içinde koşup giden bembeyaz bulutları seyretmek aklını başından almıştı.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 25)

“Evini Arayan Ardıç Tohumu” metni katılımcılar tarafından sesli okuma yöntemine göre iki defa okunmuştur. Metnin içerisinde yer alan bazı cümleler aynı anlamı verecek şekilde basitleştirme ilkesine göre sadeleştirilmiştir ve metinde kısaltmaya gidildiği için azaltma ilkesinden de yararlanılmıştır. Metne ilişkin olan iki etkinlik de Tablo 6'da belirtilen ilkelere göre uyarlanmıştır.

Etkinlik no	Etkinlik adı	Uyarlanma ilkesi
1	Anlamı bilinmeyen kelimeler	Değiştirme
2	Metne ilişkin sorular	Azaltma, değiştirme

Tablo 6. Doğa ve Evren teması 3. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine ilişkin etkinlik değiştirme/yeniden yazma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabındaki etkinlikte öğrencilerin metinde geçen anlamını bilmedikleri kelimeleri belirleyip bu kelimelerden hareketle kare bulmaca hazırlamaları istenmiştir fakat bu etkinliğin genel itibarıyla işlevselliği düşüktür. Çünkü bir bulmacanın amacına hizmet edebilmesi için kelimelerin belli bir sayı üzerinde olması beklenir. Metinde geçen anlamı bilinmeyen kelime sayısı her öğrenci için farklılık göstermekle birlikte bulmaca hazırlayabilmek için bu kelimelerin harf bağlamında da birbiriyle ilişkisi olması gerekmektedir. Bu nedenle katılımcılar için uyarlanan etkinlik sınıftaki bütün öğrencilerle birlikte yapılmıştır. Etkinlikten hareketle katılımcıların anlamını bilmediği kelimelerin; kırp-, kuşak, sal-, semt ve yayvan olduğu tespit edilmiştir.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlik, azaltma ve değiştirme/yeniden yazma ilkelerine göre uyarlanmıştır. Çalışma kâğıdındaki soru sayısı altıyla sınırlı tutulmuştur. Sorular kapalı uçlu olarak tercih edilmiştir. Katılımcıların kapalı uçlu soruları, belirli bir süre tanındığı zaman doğru yanıtladıkları gözlemlenmiştir.

3.2. Millî Mücadele ve Atatürk teması

Tarih ve yurttaşlık bilgisi gerektiren metinlerin yer aldığı Millî Mücadele ve Atatürk, katılımcıların en az katılım gösterdiği temadır. “Kuşların Çektiği Kağrı, Çanakkale ve Anadolu İmecesı” metinlerinin her birinde bir savaş konu edinmiştir. Bu bağlamda metinler katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kelimeler içermekle birlikte savaş psikolojisini henüz üzerlerinden atamamış çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle uyarlama yapılırken ders kitabındaki metinlerden tamamen bağımsız olmayacak şekilde fakat savaşın sarsıcı yönlerine de değinmeyen metinler çalışma kâğıdına eklenmiştir. Okuma metinleri azaltma, yerine koyma ve yeniden düzenleme ilkesine göre uyarlanmıştır. “Anadolu İmecesı” metni, arka arkaya gelen savaş içerikli metinler ve öğrencilerin derse katılımdaki isteksizliklerinin artması nedeniyle yeniden düzenleme ilkesi kapsamında birkaç tema sonra işlenmek üzere ertelenmiştir. Temada uyarlanan metinler Tablo 7’de belirtilmiştir:

Metin no	Ders kitabındaki metin	Uyarlanan metin	Yazarı	Uyarlama ilkesi
1	Kuşların Çektiği Kağrı	Küçük Asker	Tevfik Fikret	Azaltma, yerine koyma
2	Çanakkale	Çanakkale’den Sonra	Gökçe Özder	Azaltma, yerine koyma
3	Anadolu İmecesı	-	-	Yeniden düzenleme

Tablo 7. Millî Mücadele ve Atatürk temasında uyarlanan metinler

3.2.1. Küçük Asker metni ve etkinlikleri

“Kuşların Çektiği Kağrı” adlı şiir; fazlaca anlamı bilinmeyen kelime, devrik cümle, söz sanatı ve hayalî unsur barındırması sebebiyle “Küçük Asker” şiiriyle değiştirilmiştir. Örneğin (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 43);

"Gittiler aştılar tepelerden dağlardan, Birdenbire duruverdi iki bıçılğan öküz.

Daha çok mu yüklemişti

ne acısından yasından,

Ne de tez çamura boğmuştu

Şu incecik geçidi bacım

Erken gelen güz."

Uyarlama neticesinde çalışma kâğıdına alınan “Küçük Asker” adlı şiirde katılımcıları olumsuz yönde etkileyecek “silah, tüfek, kılıç, kurşun” gibi ifadelerin yer aldığı dördlükler çalışma kâğıdına dâhil edilmeyerek şiirde kısaltmaya gidilmiştir. Şiirde hayalî öğelere yer verilmemesi sebebiyle katılımcıların, şiiri anlamlandırmada zorluk çekmedikleri gözlemlenmiştir. Şiire ilişkin dört etkinliğin üçü uyarlanmıştır. Uyarlamada azaltma ilkesinden sıklıkla yararlanılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Metne ilişkin sorular	Azaltma, değiştirme
2	Başlık belirleme	Azaltma, basitleştirme
3	Metinlerin karşılaştırması	Azaltma, basitleştirme, değiştirme, yerine koyma

Tablo 8. Millî Mücadele ve Atatürk teması 1. metninde uyarlanan etkinlikler

Metne ilişkin sorular azaltma ve değiştirme ilkelerine göre uyarlanmıştır. Uyarlanan şiirle ilişkili dört soruya yer verilerek ders kitabındaki sorulara göre azaltmaya gidilmiştir. Soruların tamamı şiirin içeriği incelenerek cevaplandırılabilir niteliktedir. Bu nedenle katılımcıların tamamının soruların yanıtlarını ilgili alana yazmaları için belli bir süre tanınmış, bu süre zarfında da sınıftaki diğer öğrencilerle ders kitabındaki şiire ilişkin sorular cevaplandırılmıştır. Kapalı uçlu sorular için süre tanındığı takdirde katılımcıların tamamının soruları doğru yanıtladıkları bir kere daha teyit edilmiştir.

Şiire farklı bir başlık belirlenmesine yönelik etkinlik, azaltma ve basitleştirme ilkeleri kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında okunan şiir için iki farklı başlık bulunması istenirken katılımcılardan bir başlık belirlemeleri istenmiştir. Ders kitabında yer alan “Belirlediğiniz başlıklar şiirin içeriğiyle hangi yönden ilişkilidir?” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 44) ifadesi basitleştirilerek sorulmuştur.

“Kuşların Çektiği Kağrı” şiiriyle “Mustafa Kemal’in Kağrı” şiirlerinin tema, konu, kişiler, olay örgüsü bakımından karşılaştırılıp benzerliklerinin ortaya konmasına yönelik etkinlikte birçok uyarlama ilkesinden yararlanılmıştır. “Mustafa Kemal’in Kağrı” şiiri katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kaldığı için çalışma kâğıdına eklenmemiş, yerine İsmail Bilgin’in “Şehit Mehmet Kâmil” metni getirilmiştir. Metin içeriğinde basitleştirmeler yapılmış ve kısaltmaya gidilmiştir. “Küçük Asker” şiiriyle “Şehit Mehmet Kâmil” metninin benzerlik ve farklılıklarının neler olduğu sorularak hikâye unsurlarının tespit edilmesi istenmiştir. Sorular da katılımcıların dil yeterlikleri göz önünde bulundurularak anlaşılabilirliğinin artması amacıyla değiştirme ilkesi kapsamında yeniden yazılmıştır. Şiirlerdeki benzerliğin konuları bakımından olduğu, farklılığın ise metin türünden kaynaklandığını katılımcıların bir kısmı (f:7) doğru yanıtlamıştır. Hikâye unsurlarını ise katılımcıların tamamı tespit etmiştir.

3.2.2. Çanakkale’den Sonra metni ve etkinlikleri

Faruk Nafiz Çamlıbel’in “Çanakkale” şiiri, bu savaş hakkında bilgi sahibi olmayan katılımcılar için “Çanakkale’den Sonra” adlı bilgilendirici metinle değiştirilmiştir. Şiirde geçen sembolik anlatımların da katılımcıların anlamlı okuma yapmasını engelleyeceği öngörülmüştür. Örneğin;

"Toprağından fazladır sende yatan adamlar,
İrmağın kanla çağlar, yağmurun kanlı damlar,
O cenkte armağandır sana kızıl akşamlar,
Sen silâhın inançla son dövüştüğü yersin!" (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 51)

Çalışma kâğıdına alınan “Çanakkale’den Sonra” metnindeyse katılımcıların Çanakkale zaferiyle ilgili bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Metnin içeriğinde savaşa dair teferruata girilmeden genel itibarıyla bu zaferin neden önemli olduğu aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde azaltma da yapılmış, sesli ve sessiz okuma yöntemine göre iki defa okunmuştur. Şiirle ilgili üç etkinliğin ikisi uyarlanmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Birlikte yapalım: Anlamı bilinmeyen kelimeler	Değiştirme, eksikleri ele alma, ekleme
2	Metne ilişkin sorular	Azaltma, değiştirme

Tablo 9. Millî Mücadele ve Atatürk teması 2. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespitine ilişkin etkinlik değiştirme, eksikleri ele alma ve ekleme ilkesine göre uyarlanmıştır. Bu etkinlikte, şiirde yer alan ve öğrencilerin anlamını bilmekte zorlanacağı

düşünülen yedi kelime verilmiştir. Her bir kelimenin karşısında hem kelimenin anlamı hem de farklı bir anlam yer almaktadır. Öğrencilerin kelimelerin anlamını bağlamdan hareketle tahmin etmeleri istenmiştir. Ders kitabındaki bu etkinlik, eksikliği hissedilen iş birliğine dayalı bir etkinliğin eklenmesi sonucunda bütün sınıfın birlikte oynayacakları bir oyun hâline getirilmiştir. Öğrencilerin hem “Çanakkale’den Sonra” metninde hem de diğer metinlerde anlamını yeni öğrendikleri kelimeler tahtaya yazılmıştır. Tahtaya sınıftaki öğrenci sayısı kadar kelime yazılarak öğrencilerin tahtadan bir kelime seçmeleri ve bu kelimeleri anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanmaları beklenmiştir. Ardından gelecek olan öğrenci de yeni kuracağı cümleyi bir önceki arkadaşının cümlesine uygun şekilde tamamlamıştır. Sonuç itibarıyla öğrencilerin anlamını yeni öğrendikleri kelimeleri kullanarak ortak bir metin oluşturmaları sağlanmıştır.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte, azaltma ve değiştirme ilkeleri kapsamında uyarlama yapılmıştır. Kitapta dokuz soru yer alırken çalışma kâğıdında soru sayısı altıyla sınırlandırılmıştır. Özellikle metinde önemli olduğu düşünülen kısımların katılımcılar tarafından kavranıp kavranmadığının ölçülmesine ilişkin sorular sorulmuştur. Örneğin; “I. Dünya Savaşı’nın en önemli cephesi neresidir?” Bu sorunun cevabı doğrudan metinde yer almaktadır. Metnin kısa ve açık bir anlatıma sahip olması nedeniyle katılımcılar soruları doğru ve hızlı şekilde yanıtlamışlardır.

3.3. Çocuk Dünyası teması

Çocuk Dünyası teması, hem katılımcıların hem sınıftaki diğer öğrencilerin en etkin oldukları temadır. Uyarlanan metinlerin aynı zamanda uygulamalı içeriklerden oluşması, öğrencilerin katılım isteğini de artırmıştır. Temadaki okuma metinlerinden ikisi yerine koyma, bir metin ise azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Temada uyarlanan metinler Tablo 10’da belirtilmiştir:

Metin no	Ders kitabındaki metin	Uyarlanan metin	Yazarı	Uyarlanma ilkesi
1	Uçurtma	-	Necdet Neydim	Azaltma
2	Oyun	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları	İsmail Fidan	Yerine koyma
3	Kanatların Çocuklar	İnternet Bağımlılığı	Mehmet Tevfik Temiztürk	Yerine koyma

Tablo 10. Çocuk Dünyası temasında uyarlanan metinler

3.3.1. Uçurtma metni ve etkinlikleri

Necdet Neydim’in “Uçurtma” adlı şiiri, katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olmadığı gerekçesiyle başka bir metinle değiştirilmemiştir. Sadece son üç kıtadaki söz sanatlarının anlamı güçleştirmesi üzerine bu kıtalar azaltma ilkesi kapsamında çalışma kâğıdına alınmamıştır. Örneğin;

"Bak bana

Ben senin ulaşmak istediğin

Gökyüzüyüm

Ben senin

Kederinin bulutlara atılan

Tohumlarıyım

Yağmur yağmur sana yağın.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 75)

Şiirin çalışma kâğıdında yer aldığı kısımları katılımcılar, son üç kıtayı ise sınıftaki diğer öğrenciler sesli okuma yöntemine göre okumuştur. Şiire ilişkin üç etkinlikte uyarlama yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Ana duygu ve konuyu belirleme	Değiştirme
2	Başlık belirleme	Azaltma
3	Metne ilişkin sorular	Azaltma, basitleştirme, değiştirme

Tablo 11. Çocuk Dünyası teması 1. metninde uyarlanan etkinlikler

Şiirin ana duygusu ile konusunun tespit edilmesine ilişkin etkinlik, değiştirme/yeniden yazma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında, “Okuduğunuz metnin ana duygusu ve konusu nedir?” şeklinde ifade edilen soru, çalışma kâğıdında “Şiirde ne anlatılmaktadır? / Şiiri okuduğunuzda neler hissettiniz? En çok hissettiğiniz duygu ne oldu?” biçiminde sorulmuştur. Katılımcıların böylelikle şiirin ana duygusunu ve konusunu belirlerken pek zorluk çekmedikleri gözlemlenmiştir.

Şiire uygun başlık belirlenmesinin istendiği etkinlikte, ders kitabında öğrencilerden iki başlık yazmaları istenirken çalışma kâğıdında bir başlık yeterli görülerek azaltmaya gidilmiştir. Katılımcıların çoğunun (f:9) şiire uygun başlık belirleyebildikleri görülmüştür.

Metne ilişkin sorularda azaltma, basitleştirme ve değiştirme ilkelerine uygun biçimde uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında şiire ilgili beş soru sorulmuştur. Bu sorulardan birkaçı katılımcıların da cevaplandırabilecekleri seviyede olduğu için değiştirilmemiştir. Bir soruda basitleştirme yapılmıştır: “Metinde ‘sıkıca tut’ ifadesinin tekrar edilmesinin sebebi nedir?” sorusu çalışma kâğıdına “Uçurtma, neden kendisinin sıkıca tutulmasını istemektedir?” şeklinde basitleştirilmiştir. Katılımcılar şiire ilişkin soruları doğru yanıtlamışlardır.

3.3.2. Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları metni ve etkinlikleri

Ahmet Rasim’e ait “Oyun” metni, “Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları” metniyle değiştirilmiştir. TDÖP’de (2019) “Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.” ifadesi geçmektedir. “Oyun” adlı metinse hem olumsuz örnek teşkil edebilecek ifadelerin olması hem de katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu görüşüyle değiştirilmiştir. Örneğin (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 84);

“Öf! Patlayacağım, diye bağırmıştım. Beni tuttukları gibi ‘Al sana öf! Al sana patlamak! Ölsen de gebersen de seni sokaklarda oynatmam!’ diye beni sandık odasına tıkmasınlar mı? (...) Bilemedin, kaldır vur. Sırttakilerin hepsi birden yumruklarıyla: Güm!”

Uyarlama sonucu çalışma kâğıdına eklenen “Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları” metninde, isim şehir adlı oyunun oynanması konu edinmektedir. Aynı zamanda metindeki karakterlerin karşılıklı konuşmaları görsel üzerine konumlandırıldığı için katılımcıların metni daha iyi anlamlandırabildiği gözlemlenmiştir. Metinle ilgili dört etkinlikte uyarlama yapılması uygun görülmüştür.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Deyimleri belirleme	Dallandırma, değiştirme, genişletme
2	Ana fikir ve konuyu belirleme	Değiştirme
3	Metne ilişkin sorulara cevap verme	Azaltma, değiştirme
4	Metne ilişkin soru oluşturma	Azaltma

Tablo 12. Çocuk Dünyası teması 2. metninde uyarlanan etkinlikler

Metinde yer alan deyimlerin belirlenmesi ve anlamlarının tespit edilmesine yönelik etkinlik; dallandırma, değiştirme ve genişletme ilkeleri kapsamında uyarlanmıştır. Güneş (2010), deyimleri imgesel olması, mecazî özellikler taşıması nedeniyle yabancı dil öğreniminde en zor öğrenilen ve iletişim kurmada, yabancı dil öğretiminde de sorunlar yaratan dil öğeleri olarak ifade etmiştir. Saydam, Aytan ve Günaydın (2020) özellikle deyim ve atasözleri gibi kalıp ifadelerin emoji ve benzeri içeriklerle verilmesinin, etkinliklerdeki görsel çeşitliliğinin artırılmasının Türkçe öğretimini daha etkili bir noktaya taşıyabileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle öncelikle deyim kavranmasına yönelik olarak tanımı, işlevi, birkaç örnek ve somutlaştırma maksadıyla içerisinde deyim içeren bir karikatüre yer verilmiştir. Katılımcılar karikatürü yorumladıktan sonra deyim içeren üç cümle yazılmıştır. Her bir cümlenin altında, biri deyim anlamı, diğeri farklı bir anlam olmak üzere iki anlama yer verilerek katılımcılardan cümledeki bağlamdan hareketle doğru olanı belirlemeleri beklenmiştir. Can kulağıyla dinlemek, içi içine sığmamak ve gözünden düşmek deyimlerinin anlamları, cümledeki bağlamlarından hareketle katılımcılar tarafından tespit edilebilmiştir.

Ana fikir ve konunun belirlenmesine yönelik etkinlikte, değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Önceki deneyimlerden hareketle ana fikir ya da konunun saptanmasının istendiği etkinliklerde bir yönlendirici olmadığı sürece katılımcıların yanıt vermekte zorlandıkları bilinmektedir. Bundan dolayı ana fikir ve konuya ilişkin sorular, “Metinde hangi oyun anlatılmaktadır? Buna göre metnin konusunu belirleyiniz. / Siz de arkadaşlarınızla bu gibi oyunlar oynarken mutlu oluyor musunuz ve neler öğreniyorsunuz?” şeklinde yeniden yazılarak çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Katılımcılar soruların cevaplandırılması noktasında etkin katılım göstermişlerdir.

Metinle ilgili soruların yer aldığı etkinlik, azaltma ve değiştirme ilkeleri kapsamında uyarlanmıştır. Dört kapalı uçlu soruya yer verilmiş, sorulardan birinde katılımcıların zorlandığı tespit edilmiştir. Okuduğunu anlama becerisinin daha ön planda olduğu bu soruyu Ö2, Ö3, Ö8 ve Ö11 kodlu öğrenciler doğru yanıtlamıştır. Metne ilişkin üç sorunun yazılmasının istendiği etkinlikte ise azaltma ilkesinden hareketle katılımcıların soru yazma sayısı ikiye sınırlı tutulmuştur. Katılımcıların tamamının metnin içeriğiyle ilgili iki soru yazabildiği belirlenmiştir.

3.3.3. İnternet Bağımlılığı metni ve etkinlikleri

“İnternet Bağımlılığı” adlı şiir, “Kanatların Çocuklar” şiirinin yerine getirilmiştir. Ders kitabında yer alan “Kanatların Çocuklar” şiiri, içerisinde çokça hayâli unsur ve mecaz barındırmaktadır. Sınıftaki diğer öğrencilerin de bazı ifadeleri anlamakta sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Örneğin (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 92);

"Ansızın, tuşları geldi medeniyetin,
Kuşlar gitti...
Üstüne üstüne çocukların,

Oyunlar geldi.
 Oyunlar ki yıldız savaşları, kanlar, kılıçlar...
 Şehzadenin beyaz atı matlaştı;
 Peri kızı dondu kaldı ekranda!
 (...)
 Minicik ellerde minicik tuşlar,
 Can evinden vurdu uykuları.
 Köşeli hayaller yerleşti,
 Köşeli dünyalara."

Uyarlanma sonucu çalışma kâğıdına dâhil edilen “İnternet Bağımlılığı” adlı şiirde internetin bireylerin kullanımına göre olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabileceği vurgulanmaktadır. Katılımcılar şiiri uygun hızda, noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli okumuşlardır. Şiirden sonra yer alan iki etkinlikte uyarlanma yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Ana duygu ve başlığı belirleme	Azaltma
2	Metne ilişkin sorulara cevap verme	Azaltma, değiştirme

Tablo 13. Çocuk Dünyası teması 3. metninde uyarlanan etkinlikler

Şiirin ana duygusunun ve uygun başlık belirlenmesine yönelik etkinlik azaltma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Uyarlanan şiirde şairin duygularını açığa çıkarmasından ziyade internet kullanımına ilişkin uyarıları söz konusudur. Bu nedenle çalışma kâğıdında sadece şiire uygun başlık belirlenmesini içeren soruya yer verilmiştir. “Bağımlılık, Bağımlı Olma Sakın, İnternete Bağımlı Olma, İnternetin Yararları ve Zararları” gibi başlık önerileri katılımcılar tarafından belirlenmiştir.

Şiirle ilgili soruların bulunduğu etkinlikte, azaltma ve değiştirme ilkelerinden faydalanılmıştır. Ders kitabında sekiz soru yer alırken çalışma kâğıdında beş soruya yer verilmiştir. Soruların üçü kapalı uçlu olarak tercih edilmiş, iki soruysa şiirden yola çıkarak katılımcıların duygu ve düşüncelerinin öğrenilmesine yöneliktir. Kapalı uçlu soruların tamamı katılımcılar tarafından doğru cevaplanmıştır. Şiirde anlatılmak istenenlerin katılımcılar tarafından anlaşıldığı, cevaplardan hareketle tespit edilmiştir.

3.4. Erdemler teması

TDÖP’de (2019) zorunlu temalardan biri olarak belirtilen Erdemler temasındaki okuma metinlerinden “Sevgiyle” adlı şiir, katılımcıların dil yeterlik seviyesine uygun olduğu için uyarlanmamıştır. “Azim” metni, ekleme ve yerine koyma; “İyilik Üzerine” metni, basitleştirme ve yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır.

Erdemler temasında, değerlerin öğrencilere kazandırılmasına dair içerikler yer almaktadır. “MEB’in (2019) kök değerleri, daha çok Erdemler temasında işlenmesini önerdiği görülmektedir. Erdemler temasındaki konu önerileri altı kök değer içermekle birlikte her bir konu da bir değeri içermektedir.” (Durhat ve Ökten, 2020: 677) Temadaki okuma metinlerde ise on kök değerden beşinin -dostluk, sabır, saygı, sevgi ve yardımseverlik- yer aldığı belirlenmiştir.

Metin no	Ders kitabındaki metin	Uyarlanan metin	Yazarı	Uyarlama ilkesi
1	Sevgiyle	-	Ayla Çınaroğlu	-
2	Azim	Kelebek Bambu	Sait Çamlıca Ahmet Şerif İzgören	Ekleme, yerine koyma
3	İyilik Üzerine	Denizyıldızı	Loren Eiseley	Basitleştirme, yerine koyma

Tablo 14. Erdemler temasında uyarlanan metinler

3.4.1. Sevgiyle metni ve etkinlikleri

Ayla Çınaroğlu'na ait olan "Sevgiyle" şiiri üzerinde herhangi bir uyarlama yapılmasına gerek duyulmamıştır zira üç kıtalık şiirde katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde bir içerik tespit edilmemiştir. Şiir, okuma korusu yöntemine göre gruplara ayrılarak okunmuştur. Şiirle ilgili iki etkinlikte uyarlama yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Şiire ilişkin sorulara cevap verme	Azaltma, basitleştirme, değiştirme
2	Başlık belirleme	Azaltma

Tablo 15. Erdemler teması 1. metninde uyarlanan etkinlikler

Şiirle ilişkin sorularda, azaltma, basitleştirme ve değiştirme ilkelerine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında şiirle ilgili on soru yer alırken katılımcılar için beş soru hazırlanmıştır. Ders kitabındaki soruların birbirini tekrarlayan bir yapıda oldukları belirlenmiştir. Örneğin, "Yediğimiz ekmeğe saygıyla bakmak nasıl olur? / İçilen suya sevgiyle bakmaktan ne anlıyorsunuz? / Her işe saygıyla ve sevgiyle başlamak ne demektir?" vb. Bu sorular bir bütün hâlinde "Şiire göre sevgiyle bakmamız gereken şeyler nelerdir?" şeklinde yeniden yazılmıştır. Şiirin ana duygusunun belirlenmesinin istendiği son soru, "Şiirde yer alan duygular nelerdir?" olarak basitleştirilmiştir. Katılımcılara sorulan sorulardan ikisi kapalı, üçü duygu ve düşüncelerin ifade edilmesini sağlayacak biçimde açık uçludur.

Şiire uygun bir başlık belirlenmesinin beklendiği etkinlik, azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Hem kitapta hem de çalışma kâğıdında şiirin konusuna uygun olarak iki başlık belirlenmesi istenmiştir fakat ders kitabında yer alan "Belirlenen başlıkların şiirle hangi yönden ilişkili olduğu" sorusuna yer verilmemiştir. Katılımcıların (f:7) belirledikleri başlıkların şiirin konusuna uygun olduğu görülmüştür.

3.4.2. Kelebek ve Bambu metni ve etkinlikleri

Mehmet Âkif Ersoy'un "Azim" isimli hikâyesi, sabır ve gayretin önemini vurgulandığı Sait Çamlıca'ya ait "Kelebek" ve Ahmet Şerif İzgören'in "Bambu" metinleriyle değiştirilmiştir. Uyarlama; yerine koyma ve ekleme ilkeleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Sabır ve gayret değerlerini işleyen "Kelebek" metninin oldukça kısa olması, aynı zamanda bu değerlerin başka bir metinle de pekiştirilmek istenmesi üzerine "Bambu" metni de eklenmiştir. Ders kitabında yer alan "Azim" metni katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde bir içeriğe sahiptir. Hikâyede, çölde çocuğunu kaybetmiş bir babanın onu ümitsizliğe kapılmadan arayış süreci ve gayretleri neticesinde çocuğunu bulması konu edinmiştir. Olaya dayalı olan "Kelebek" metnindeyse bir tırtılın kelebeğe dönüşme süreci; bilgilendirici bir metin olan "Bambu"da Çinlilerin bambu yetiştirirken gösterdiği azim ve sabır konu edinmektedir. Metinlerin ikisi de tahmin ederek okuma yöntemine göre okunmuştur. İki metnin de sonu alışlagelmişin dışında

olduğu için katılımcılar, metnin devamına yönelik olarak fikir yürütmüşler fakat doğru tahmin eden olmamıştır. Metinlerde yalın bir anlatım özelliği benimsenmiştir. Metinle ilgili üç etkinlikte uyarlama yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Anlamı bilinmeyen kelimeler	Azaltma, değiştirme
2	Metne ilişkin sorulara cevap verme	Azaltma, değiştirme
3	Tümdengelim yöntemiyle ana fikir ve konuyu kavrama	Dallandırma, değiştirme

Tablo 16. Erdemler teması 2. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine ilişkin etkinlik azaltma ve değiştirme/yeniden yazma ilkesine göre düzenlenmiştir. Ders kitabındaki etkinlikte “Azim” metninde bulunan on kelime ile anlamlarına karışık biçimde yer verilmiştir. Kelimelerin metindeki bağlamından hareketle anlamlarıyla eşleştirilmesi istenmiştir. Uyarlanan etkinlikteyse beş kelime ile altı anlama yer verilmiştir. Boşta kalan anlamın da metinde geçen kelimelerden biri olduğu söylenerek tahmin edilmesi beklenmiştir. Bambu kelimesi, aynı zamanda metinlerden birinin de başlığı olduğu için katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmiştir. Katılımcıların eşleştirirken en zorlandıkları kelimeyse “güve” olmuştur.

Ders kitabında metinle ilgili dokuz soruya yer verilirken çalışma kâğıdında altı soru sorulmuştur. Azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanan etkinlikte, dört soru metinlerin içeriğine dairdir. Örneğin “Çocuğun babasının ipeği kesmesinin asıl sebebi nedir?” vb. Açık uçlu soruda, metinde ele alınan sorunun çözümüne yönelik katılımcıların önerileri alınmıştır. Diğer soruda ise katılımcıların iki metin arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir. Soruların yanıtlanmasında katılımcıların etkin oldukları gözlemlenmiştir.

Metnin ana fikir ve konusunun belirlendiği etkinlikte, değiştirme ve dallandırma ilkesinden yararlanılmıştır. Önceki temalarda sezdirme yoluyla metnin ana fikir ve konusunun belirlenmesi sağlanmıştır. Sorularda ana fikir kavramını kullanmak yerine, onu tanımlayıcı başka ifadelerle sorular yöneltilmiştir. Bu etkinlikteyse ana fikir ve konunun kavranmasına ilişkin içeriklere tümdengelim yönteminden hareketle yer verilmiştir. Etkinlik a, b ve c maddelerine ayrılmıştır. A maddesinde eğitim içerikli teknolojik öğrenme uygulamaları olan Okulistik ve Morpa Kampüs’ ten de yararlanılmış, burada yer alan konuyla ilgili içerikler çalışma kâğıdına eklenmiştir. Ana fikrin/konunun tanımı ve örnekleri, ana fikri/konuyu belirlemek için hangi soruları sorabileceğimiz, aralarındaki fark görselleştirilerek anlatılmıştır. B maddesinde beş tane cümle verilmiş ve bunların hangilerinin ana fikir, hangilerinin konu cümlesi olduğunun belirlenmesi istenmiştir. Katılımcılar beş cümleyi de doğru şekilde belirleyebilmişlerdir. C maddesindeyse “Kelebek” ile “Bambu” metinlerinin ana fikir ve konularının belirlenmesi istenmiştir. Ana fikirler, katılımcıların birkaçı tarafından yanlış belirlense de çoğu katılımcı ana fikir ve konuyu doğru şekilde tespit edip yazmışlardır.

3.4.3. Denizyıldızı metni ve etkinlikleri

Doğan Aksan’ın deneme türündeki eseri “İyilik Üzerine”, aynı ana fikri içeren “Denizyıldızı” metniyle yerine koyma ilkesine göre değiştirilmiştir. “İyilik Üzerine”, katılımcıların anlamlandırmakta zorlanmayacağı bir metindir lâkin iyilik değerinin pekişebilmesi amacıyla çalışma kâğıdına “Denizyıldızı” metni eklenmiştir. Hikâye türünde yazılan “Denizyıldızı”, konu itibarıyla iyiliğin gücünü göstermeye yönelik bir içeriğe sahiptir. Bazen önemsenmeyecek kadar küçük görülen bazı iyiliklerin

bir kelebek etkisi meydana getirmesi metnin ana fikrini oluşturmaktadır. Tahmin ederek okuma yöntemine göre okunan metinde, katılımcılardan önemli gördükleri yerlerin altını çizmeleri istenmiştir. Metinle ilgili olarak iki etkinlik uyarlanmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Anlamı bilinmeyen kelimeler	Azaltma, değiştirme
2	Metne ilişkin sorulara cevap verme	Azaltma, değiştirme

Tablo 17. Erdemler teması 3. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesini içeren etkinlik, azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabındaki “İyilik Üzerine” metninden sekiz kelime etkinlikte yer almıştır. Çalışma kâğıdıdaysa “Denizyıldızı” metninde geçen beş kelimeye –ilham, âdet, bilge, kumsal, seferber- yer verilmiştir. Kelimelerin anlamları da verilmiş ve bağlamlarından hareketle eşleştirilmesi istenmiştir. Katılımcıların “ilham ve bilge” kelimelerini eşleştirmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Metinle ilgili sorular, azaltma ve düzenleme ilkesine göre uyarlanmıştır. Kitapta sekiz, çalışma kâğıdında beş soru yer almıştır. Sorulardan yalnızca biri açık uçlu olarak sorulmuştur. Çalışma kâğıdındaki sorulardan birinde metnin ana fikrinin de belirlenmesi istenmiştir. Katılımcıların tamamı sorulara etkin katılım göstermişlerdir.

3.5. Millî Kültürümüz teması

TDÖP’deki (2019) zorunlu temalardan sonuncusu Millî Kültürümüz temasında, “aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.” (MEB, 2019: 15) konularının işlenmesi önerilmektedir. Ders kitabında ilgili temada büyüklerimiz, gelenekler, şehirlerimiz, tarihî şahsiyetler ve vatan konuları işlenmektedir. Metinlerin tamamı yerine koyma ilkesine göre uyarlanmıştır.

Metin no	Ders kitabındaki metin	Uyarlanan metin	Yazarı	Uyarlama ilkesi
1	Gazlı Göl	Kız Kalesi	Saim Sakaoğlu	Yerine koyma
2	Forsa	Bahar Nevruzla Başlar	Serpil Ural	Yerine koyma
3	Nineme Ninni	Anlamak	Cahit Zarifoğlu	Yerine koyma

Tablo 18. Millî Kültürümüz temasında uyarlanan metinler

3.5.1. Kız Kalesi metni ve etkinlikleri

Efsane türündeki “Gazlı Göl” metni yerine, Saim Sakaoğlu’nun “Kız Kalesi” adlı efsane türündeki eseri çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Katılımcıların takip etmekte zorlanacakları uzunlukta olan “Gazlı Göl” aynı zamanda çokça betimleme ve söz sanatı içermesi sebebiyle uyarlanmıştır. Örneğin;

“Her yerinde sanki bin yılan, etini, kemiğini dilim dilim doğruyor, tatlı canına bir tadımlık yaşam mutluluğu vermiyormuş. (...) Kıpkırmızı, kara kara çıban başları sönmüş, hepsi tatlı tatlı pembeleşen güllere dönmüş.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 145-146)

Mersin’deki Kız Kalesi’nin efsanevî hikâyesinin anlatıldığı “Kız Kalesi” metninin başlık ve görsellerinden yola çıkılarak konusunun tahmin edilmesi istenmiş, ardından metin sesli okuma

yöntemine göre okunmuştur. Ö3 kodlu katılımcının metnin konusunu doğru tahmin ettiği görülmüştür. Metne ilişkin bir etkinlikte uyarlama yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Metne ilişkin soruları cevaplama	Azaltma, değiştirme

Tablo 19. Millî Kültürümüz teması 1. metninde uyarlanan etkinlikler

Metne ilişkin sorular, azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında metinle ilgili sekiz soru yer alırken çalışma kâğıdında yedi soruya yer verilmiştir. Soruların altısı kapalı uçlu, biri açık uçludur. 5N1K sorularının hâkim olduğu etkinliğe katılım yüksek olmuştur. Sorulardan birinde katılımcıların hayâli ve gerçek öğeleri ayırt edip etmedikleri ölçülmek istenmiştir. Sorunun doğru yanıtlandığı görülmüştür. Metnin katılımcılar tarafından anlaşıldığı tespit edilmiştir.

3.5.2. Bahar Nevruzla Başlar metni ve etkinlikleri

Ömer Seyfettin'e ait "Forsa" metni yerine, "Bahar Nevruzla Başlar" metni çalışma kâğıdında yer bulmuştur. "Forsa" bir önceki eğitim öğretim yılında da ders kitabında bulunan bir metin olması sebebiyle sınıfın çoğu tarafından hatırlanmaktadır. Köle olarak birçok ülkeye satılan ve vatan hasreti çeken bir adamın hayatını konu edinen "Forsa"da vatan hasretiyle ilgili ifadelerin fazlaca geçiyor olması, kapsayıcı eğitimin amacına tezat bir durum teşkil etmektedir. Bu nedenle "Forsa" konu ve ana fikir itibarıyla benzer özellikte olmayan bir metinle değiştirilmiştir. Nevruzun gelişini konu edinen "Bahar Nevruzla Başlar" metni fabl türünde yazılmıştır. Metinle ilgili üç etkinlikte uyarlama yapılmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Anlamı bilinmeyen kelimeler	Değiştirme
2	Metne ilişkin soruları cevaplama	Azaltma, değiştirme
3	Hikâye unsurlarını ve konuyu tespit etme	Basitleştirme, birleştirme*, değiştirme

Tablo 20. Millî Kültürümüz teması 2. metninde uyarlanan etkinlikler

Anlamı bilinmeyen kelimelere yönelik etkinlik değiştirme ilkesine göre düzenlenmiştir. Katılımcıların (f:6) "kırlangıç ile şenlik" kelimesinin anlamını bilmediği tespit edilmiştir. Cümledeki bağlamından hareketle kelimelerin anlamları doğru tahmin edilmiştir.

Metne ilişkin soruların yanıtlarının arandığı etkinlikte, azaltma ve değiştirme ilkelerinden yararlanılmıştır. Çalışma kâğıdında biri açık uçlu olmak üzere, altı soruya yer verilmiştir. Katılımcıların soruları yanıtladıkları zorlanmadıkları gözlemlenmiştir.

Hikâye unsurlarının ve metnin konusunun belirlendiği etkinlik; birleştirme*, basitleştirme ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında ayrı bir etkinlikken çalışma kâğıdında bu etkinliğin içerisine dâhil edilen metin konusunun belirlenmesi etkinliği, uyarlama ilkelerinden hiçbirinin kapsamına girmediği için "birleştirme" ilkesi olarak ifade edilmiştir. Ders kitabından uyarlanan etkinlikte metnin özetlenmesi istenmiştir. Katılımcıların özetleme yaparken kronolojik sıralamaya uygun hareket etmedikleri daha önceki gözlemlerden hareketle bilinmektedir. Bir metni bütünüyle sormaktansa parçalara ayırıp sormanın katılımcıların özet yapmasını kolaylaştıracağı öngörülmüştür. Bu nedenle etkinlikte yer, zaman, varlıklar, metinde genel olarak ne ile ilgili

konuşulduğu, olayın nasıl başladığı, daha sonrasında neler olduğu ve metin biterken neler anlatıldığı sorulmuştur. Katılımcıların sorulara eksik fakat doğru yanıt verdikleri görülmüştür.

3.5.3. Anlamak metni ve etkinlikleri

“Nineme Ninni” adlı şiir yerine, Cahit Zarifoğlu’nun “Anlamak” şiiri uyarlama neticesinde çalışma kâğıdına eklenmiştir. Yerine koyma ilkesine göre uyarlanan dört kıtalık şiir, küçük bir çocuğun aile büyüklerinin söylemlerini anlamlandırması üzerine kuruludur. Yedi kıtalık “Nineme Ninni” şiirindeyse yine küçük bir çocuğun gözünden ninesi dile getirilmektedir. Katılımcıların, şiirdeki birtakım ifadeleri anlamlandırırken zorlanacaklarının öngörülmesi üzerine uyarlama yapılmıştır. Örneğin (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019: 165);

"Dolunayı saran bulut,
Başında yaşmak ninemin.
Bebelere tek dileğim,
Yaşımı aşmak ninemin.
(...)
Masal anlat bana masal,
Hey dili şeker, dili bal,
Su alıyor artık sandal,
Yolu "Emr-i Hak" ninemin."

Uyarlanan “Anlamak” şiiri, sesli ve sessiz olarak okunmuştur. Metinle ilgili üç etkinlik uyarlanmıştır.

Etkinlik no	Etkinliğin adı	Uyarlanma ilkesi
1	Ana duyguyu tespit etme	Yeniden düzenleme
2	Metne ilişkin soruları cevaplama	Azaltma, birleştirme, değiştirme, yeniden düzenleme
3	Okuduğu şiirle ilgili soru hazırlama	Değiştirme

Tablo 21. Millî Kültürümüz teması 3. metninde uyarlanan etkinlikler

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte, birçok uyarlama ilkesinden yararlanılmıştır. Çalışma kâğıdında ders kitabındaki göre daha az soruya yer verildiği için azaltma; etkinliğin birkaç etkinlik sonrasında işlenmesi gerekirken öne çekilmesinden dolayı yeniden düzenleme; farklı bir etkinliğin konusu olan ana duygunun tespit edildiği etkinliğin, buraya dâhil edilmesi sebebiyle birleştirme; soruların içerikleri yeniden yazıldığı için de değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Soruların ikisi kapalı, üçü açık uçludur. Açık uçlu sorularda katılımcıların şiire uygun başlık belirlemeleri ve şiirin ana duygusunun da tespit edilmesi istenmiştir. Şiirin ana duygusunu Ö3 ve Ö8 kodlu katılımcılar doğru belirlemişlerdir. Katılımcıların şiiri anlamlandırırken sorun yaşamadıkları ancak ana duyguyu belirlerken epey zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Katılımcıların okudukları şiirle ilgili soru hazırlamalarına ilişkin etkinlik, değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Metne ilişkin sorular sorulardan da hareketle katılımcılar, şiirle ilgili iki soru hazırlamışlardır. Sorulara 5N1K sorularının hâkim olduğu görülmüştür.

4. Sonuç ve tartışma

Bu çalışmada 2019-2020 eğitim öğretim döneminde okutulan EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki 5 tema ve bu temalardaki 14 okuma metni ile metne ilişkin 35 etkinlik, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyelerine uyarlanmıştır. Uyarlanan içerikler 6. sınıfta öğrenim gören 11 Suriyeli öğrenciye 6 aylık süre zarfında çalışma kâğıtları vasıtasıyla sunulmuştur. Uygulama sürecinde öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinde ilerleme katedildiği, bu sayede de derse katılımlarında ciddi bir artış olduğu gözlemlenmiştir.

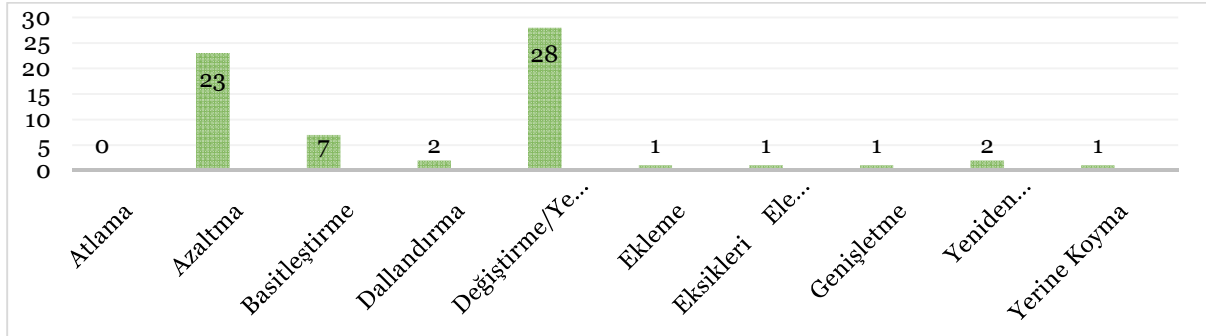
Ana dili Türkçe olan öğrencilere sunulan ders kitabındaki metin ve etkinliklerin, aynı kademede öğrenim gören geçici koruma altındaki öğrencilerin dil yeterlik seviyesinin üzerinde olduğu tespit edilmiş ve uyarlama yapılmasının elzem olduğu görülmüştür. Durmuş ve Cihangir (2018) çalışmalarında hedef dile ait, ana dil konuşurlarına yönelik hazırlanan okuma metinlerinin yabancı dil/ikinci dil öğretiminde kullanılmasının metinlerin sadeleştirilmelerindeki en önemli neden olduğunu vurgulamıştır. Metinlerin uyarlanmasında, söz dizimsel (devrik, uzun, örtük, anlam ve yapı olarak anlaşılması zor cümleler) ve sözcüksel (anlamı bilinmeyen ya da az kullanılan kelimeler) yapılar etkili olmuştur. Geçici koruma altındaki öğrencilerin hedef dile ait sınırlı kelimeye sahip oluşları ve Türkçenin söz dizimine henüz hâkim olamamaları okuduklarını zihinlerinde yapılandırırken sorun yaşamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle metinlerin uyarlanarak sunulmasının öğrencilerin dil becerileri üzerinde olumlu etkisinin olacağı ve bu yolla öğretimi destekleyeceği yapılan alan taraması sonucunda (Ayar ve Kurt, 2020; Bakan, 2012; Bölükbaş, 2015; Durmuş, 2013; Durmuş ve Cihangir, 2018; Erdem İpek, 2018; Kınay, 2015; Özmen, 2019; Yaşar, 2019) ortaya çıkmıştır.

Ders kitabında, ilgili temalarda yer alan 15 okuma metninden 14'ü uyarlanmıştır. Bu bağlamda 7 metin, salt *yerine koyma* ilkesine göre uyarlanırken 5 metinde de bu ilkedен yararlanılmıştır. "Uçurtma" metninde sadece *azaltma* ilkesine göre, "Anadolu İmecesı" metnindeyse arka arkaya savaş içerikli metinlerin gelmesi nedeniyle *yeniden düzenleme* ilkesi kapsamında uyarlama yapılmıştır. 2. temada yer alan "Anadolu İmecesı" metni, 7. temada işlenmek üzere ertelenmiş ancak Covid-19 salgınının uzaktan eğitim sürecini de beraberinde getirmiş olması üzerine işlenememiştir. Öğrencilerin dil yeterlik düzeylerine uygun olması nedeniyle Ayla Çınaroğlu'nun "Sevgiyle" adlı şiiri ise uyarlanmayan tek metindir. Uyarlanan metinlerin, öğrencilerin birçoğu için uygun içeriğe sahip olduğu, metne ilişkin etkinliklere etkin katılım gösterilmesinden ve soruların çoğu zaman doğru biçimde yanıtlanmasından anlaşılmıştır.

Azaltma ilkesi, 4 metin (Evini Arayan Ardıç Tohumu, Küçük Asker, Çanakkale'den Sonra ve Uçurtma) ve 23 etkinlikte [metne ilişkin soruları cevaplandırma (f:14), başlık oluşturma (f:4), metinle ilgili soru hazırlama (f:1), metinlerin karşılaştırılması (f:1), anlamı bilinmeyen kelimelerin tespiti (f:2) hikâye unsurlarını belirleme (f:1)] kullanılmıştır. Metinlerden bazılarının uzun olması, bazılarınınsa öğrencilerin dil yeterliklerinin üzerinde kalacağı düşünülen kısımlar içermesi nedeniyle metinler kısaltılmıştır. Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinliklerin tümünde azaltma ilkesine göre kısaltmaya gidilmiştir. Soruların geneli, öğrencilerin doğrudan metnin içerisinden cevabı bulabilmelerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu durumun soruların doğru yanıtlandırılmasını artırdığı, dolayısıyla öğrencilerin de öz güven kazanmalarını sağlayarak metne ilişkin soruların bulunduğu diğer etkinliklere katılımlarını da yükselttiği gözlemlenmiştir. *Basitleştirme* ilkesinden 2 metin (Evini Arayan Ardıç Tohumu, Denizyıldızı) ve 7 etkinlikte [hikâye unsurlarını belirleme (f:2), metne ilişkin soruları cevaplandırma (f:2), anlamı bilinmeyen kelimelerin tespiti (f:1), başlık oluşturma (f:1), metinlerin karşılaştırılması (f:1)] yararlanılmıştır. Bazı etkinliklerin, öğrencilerin yapabileceği

düzeyde olduğu ancak özellikle soru köklerindeki karmaşık ifadeler nedeniyle kendilerinden istenilenin ne olduğunu kavrayamadıkları deneyimlerden hareketle bilinmektedir. Basitleştirilen ifadelerle birlikte etkinliklerin anlaşılabilirliği artmış, bu da öğrencilerin ilgili etkinliklere katılım sayısının yükselmesini sağlamıştır. *Dallandırma* ilkesi, 2 etkinlikte (metindeki deyimlerin belirlenmesi, ana fikir ve konunun kavranması) kullanılmıştır. Figüratif yapıda olan deyimlerin öğrenciler için kavranması zor bir konu olduğu bilinmektedir. Bu nedenle deyim konusunun öğrenciler tarafından kavranması amacıyla karikatürden ve görsel içerikli örneklerden yararlanılmıştır. Öğrencilerin karikatür aracılığıyla deyim konusuna dikkatleri çekilmiş, karikatürü yorumlarken eğlendikleri de gözlemlenmiştir. Tekin ve Baş (2019) da ders kitaplarında atasözü ve deyimlerin öğretimi sürecinde görsellere başvurulmasının kalıcılığı artıracaklarını, aynı zamanda eğitimi daha eğlenceli hâle getireceğini belirtmiştir. Metindeki deyimleri belirleme etkinliğinde *genişletme* ilkesinden de yararlanılmıştır. *Değiştirme/yeniden yazma* ilkesi 28 etkinliğin [metne ilişkin soruları cevaplandırma (f:14), anlamı bilinmeyen kelimelerin tespiti (f:5), ana fikir ve konunun tespit edilmesi (f:4), hikâye unsurlarını belirleme (f:2), metinlerin karşılaştırılması (f:1), metinle ilgili soru hazırlama (f:1) deyimlerin tespiti (f:1)] uyarlanmasında kullanılmıştır. *Ekleme* ve *eksikleri ele alma* ilkesinden anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliğinde yararlanılmıştır. Bu etkinlik, iş birliğini artırması, dinleme sürecini etkin hâle getirmesi ve öğrencilerin eğlenerek öğrenebilmesi amacıyla bir kelime oyunu hâline getirilmiştir. İş birliğine dayalı etkinliklerin yazma becerisi dışındaki diğer becerilerde eksik olduğu tespit edilmiştir. *Yeniden düzenleme* ilkesinden “Anadolu İmeci” metniyle 2 etkinlikte (şairin ana duygusunun tespiti ve metne ilişkin soruların cevaplandırılması) faydalanılmıştır. *Yerine koyma* ilkesi de daha önce belirtildiği üzere 12 metin ve 1 etkinlikte (metinlerin karşılaştırılması) kullanılmıştır.

Sonuç olarak metin uyarlamalarında yerine koyma (f:12), azaltma (f:4), basitleştirme (f:2), yeniden sıralama (f:1) ilkelerinden; etkinlik uyarlamalarında ise en fazla *değiştirme/yeniden yazma* (f:28) ilkesi ile azaltma (f:23) ilkesinden yararlanılmıştır. Diğer uyarlama ilkelerinin etkinlik bazındaki dağılımı ise Grafik 1’de belirtildiği gibidir:

Şekil 1. Uyarlama ilkelerinin etkinlik bazındaki dağılımı

Uyarlama ilkeleri içerisinde yer almayan *birleştirme* ilkesi araştırma kapsamında ortaya konmuştur. Ders kitabında ayrı olarak sunulan benzer etkinliklerin birleştirilmesi noktasında bu ilkeden yararlanılmıştır. Metne ilişkin uyarlanan etkinliklerin; metne ilişkin soruları cevaplandırma (f:14), ana fikir/ana duygu/konunun tespit edilmesi (f:7), anlamı bilinmeyen kelimelerin belirlenmesi (f:6), başlık belirleme (f:3), hikâye unsurlarını belirleme (f:2), metinle ilgili soru oluşturma (f:2), metinler arası karşılaştırma yapma (f:1) ve deyimlerin tespit edilmesi (f:1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uyarlamalar neticesinde 17 okuma kazanımı (MEB, 2019: 39-40-41) katılımcılar için gerçekleştirilmiştir.

Okuma becerisi alanı	Kazanımlar
Akıcı okuma	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. Okuma stratejilerini kullanır.
Söz varlığı	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.
Anlama	Okuduklarını özetler. Metinle ilgili sorular sorar ve soruları cevaplar. Metnin konusunu, ana fikrini/ana duygusunu, hikâye unsurlarını belirler. Metnin içeriğine uygun başlık belirler. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir. Metnin içeriğini yorumlar. Metinler arasında karşılaştırma yapar. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Tablo 22. Uyarlanan içeriklerden elde edilen kazanımlar

Bulgulardan hareketle ders kitabındaki metin ve etkinliklerin geçici koruma altındaki öğrenciler için uygun olmadığı, dil yeterlik seviyeleri göz önünde bulundurularak uyarlandığı takdirde geçici koruma altındaki öğrencilerin de Türkçe dersine etkin katılım gösterecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ders kitabındaki etkinliklerin birbirinin benzeri niteliğinde olduğu görülmüştür. Özellikle söz varlığına gereken önemin verilmediği düşünülmektedir. Söz varlığına yönelik etkinliklerde farklı yöntemlerden –karikatür, emoji, görsel, eğitsel oyun vb.- yararlanılmasının öğretimi kolaylaştırıp eğlenceli hâle getirerek ders katılımına olumlu katkılar sunacağı söylenebilir. Ana fikir ve konunun kavranmasına ilişkin etkinliklerin de öğrenciler için oldukça zor olduğu ve hep birbirini tekrarlar nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle teknoloji destekli sınıflarda Z kuşağındaki öğrencilerin dikkatini çekeceği düşünülen eğitim sitelerindeki etkileşimli içeriklerden yararlanılabilir. Ders kitabının da öğrenciler arasındaki iş birliğini artırmak üzere yaparak yaşayarak öğrenme modeline uygun içerikler barındırmasının derslerdeki verimliliği artıracığı öngörülmektedir. İş birlikçi yaklaşımın yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu karma sınıflarda iletişime de olumlu biçimde yansdığı bulgulardan hareketle tespit edilmiştir.

EKOYAY 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın kapsayıcı eğitime uygun olmadığı tespit edilmiş olmakla birlikte, özellikle Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerin kapsayıcı eğitime tezat nitelikte olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sınıftaki diğer öğrencilerin de metinleri zor ve sıkıcı buldukları gözlemlenmiştir. Bundan dolayı ilgili temadaki metinlerin kapsayıcı eğitim de göz önünde bulundurularak güncellenmesi gerekmektedir. Savaşın acı taraflarını yansıtan metinler yerine, kazanılan zaferler sonrası toplumsal dirilişe, getirilen yeniliklere vb. yönelik metinler ders kitaplarına eklenebilir.

Kaynakça

- Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Çokkültürlü Eğitim Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (49), 247-262. [HYPERLINK "https://doi.org/10.9779/pauefd.442061"](https://doi.org/10.9779/pauefd.442061)
- Aktürk Çopur, D. (2019). *Mülteci öğrencilerin uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Arıcı, A. F. ve Ungan, S. (2008). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Çalışmalarının Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 317-328.
- Ayar, C. ve Kurt, B. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Uyarlanmış Metinlerin Uyarlanma Durumları: Yeni Hitit Örneği. *Turkish Studies - Education*, 15(3), 1521-1536. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43341>

- Bakan, H. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, 'Meseret Otel'i'* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Beydili Kaya, E. (2018). Suriyelilerin Türkçe Öğrenirken Yaşadıkları Dil Sorunları. 4. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi* (ss. 73-92). International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language.
- Biçer, N. ve Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretmek İçin Kullanılan Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663. HYPERLINK "<https://doi.org/10.16916/aded.329809>" <https://doi.org/10.16916/aded.329809>
- Bolster, A. (2014). Materials Adaptation of EAP Materials by Experienced Teachers (Part I). *Folio*, 16(1), 16-22. <http://dx.doi.org/> HYPERLINK "<https://www.researchgate.net/deref/http%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.13140%2FRG.2.1.3099.1447>" \t "_blank" 10.13140/RG.2.1.3099.1447
- Boylu, E. ve Işık, P. (2019). Suriyeli Mülteci Çocuklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretenlerin Yaşadıkları Durumlara İlişkin Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 895-936.
- Bozan, M. ve Çelik, S. (2020). Mülteci Eğitiminde "Uyum Sınıflarına" Yönelik Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2020060235>
- Bozkurt, S. (2018). *Mülteci öğrencilerin eğitimine ilişkin öğretmen alguları: Gaziantep örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, UDES2015*, 924-935.
- Ciğerci, F. M. ve Yıldırım, M. (2020). Sınıfında Suriyeli Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Sürecine İlişkin Görüşleri. *Turkish Studies*, 15(2), 1541-1555. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40531>
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. H. Ekşi (Çev. Ed.). Edam Yayıncılık.
- Çetinkaya, Ç., Ateş, S. ve Yıldırım, K. (2013). Anlam Kurmanın Zor ve Önemli Bir Becerisi: Ana Fikir. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 188-210.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. EKOYAY.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök Değerlerin Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasıyla İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693. <https://doi.org/10.16916/aded.678498>
- Durmuş, M. (2013). İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Sadeleştirilmiş Metin Sorunları Üzerine. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (65), 135-150.
- Durmuş, M. ve Cihangir, S. (2018). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Sadeleştirilmesi: Gazi Üniversitesi Yabancılara Türkçe Öğretim Seti Örneği. *International Journal of Language Academy*, 6(5), 684-694. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.4074>
- Emin, M. N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştığı sorunlar: Ankara ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Er, A. R. ve Bayındır, N. (2015). Pedagogical Approaches of Elementary Teachers for Primary Refugee Children. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 2(4), 175-185. HYPERLINK "<https://doi.org/10.20860/ijoses.08223>" <https://doi.org/10.20860/ijoses.08223>
- Erdem İpek, M. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer isimli hikâyesinin sadeleştirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Ghosn, I. K. (2013). Developing motivating materials for refugee children: From theory to practice. B. Tomlinson (Ed.), *Developing Materials for Language Teaching* (ss. 247-267). Bloomsbury Academic.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş. (5. Baskı)* A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çev. Ed.), Anı Yayıncılık.
- Grant, C. A. ve Sleeter, C. E. (2010). Race, class, gender, and disability in the classroom. J. A. Banks ve C. A. Banks (Eds.), *Multicultural Education: Issues and Perspectives* (7. baskı, ss. 59-80). John Wiley & Sons.
- Güneş, S. (2010). Yabancı Dil Öğretiminde Deyim Öğretimi: Yöntemler, Teknikler ve Uygulamalar. *Dilbilim*(22), 1-15.
<https://www.egitimvaktim.com/resimli-deyimler-2/deyimler-ve-resimleri-1/>
<https://www.pixabay.com/tr/illustrations/search/ardıç%20okuşu>
- Hyland, K. (2013). Materials for developing writing skills. B. Tomlinson (Ed.), *Developing Materials for Language Teaching* (ss. 391-405). Bloomsbury Academic.
- İlter, İ. (2018). Zayıf Okuyucuların Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde Ana Fikir Belirleme Becerisinin Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 303-334. HYPERLINK "<https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.315887>"
<https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.315887>
- Kınay, D. E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin uyarlama. F. Yıldırım ve B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar - Yöntemler - Beceriler - Uygulamalar* (ss. 289-324). Pegem Akademi.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2013). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Loeb, S., Dynarski, S., McFarland, D., Morris, P., Reardon, S. ve Reber, S. (2017). *Descriptive Analysis in Education: A Guide for Researchers*. Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education. National Center for Education Evaluation and Regional Assistance. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED573325.pdf> (Erişim tarihi: 6 Haziran 2020)
- Maden, A. ve Önal, A. (2020). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilerin Okuma Eğilimlerine Göre Değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 30-41.
- Maley, A. (2011). Squaring the circle-reconciling materials as constraint with materials as empowerment. B. Tomlinson (Ed.), *Materials Development in Language Teaching* (2. Baskı, s. 379-402). Cambridge University Press.
- Martín Pastor, E., González Gil, F., Río, C. J., Robaina, N. F. ve Castro, R. P. (2013). Influence of Immigrant Students' Communication Skills on Their Teaching and Learning Process. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (93), 789-793. HYPERLINK "<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.09.280>" \t "_blank" \o "Dijital nesne tanımlayıcı kullanarak kalıcı bağlantı" <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.09.280>
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı: İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Moralı, G. (2018). Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449. HYPERLINK "<https://doi.org/10.26466/opus.443945>" <https://doi.org/10.26466/opus.443945>
- Mülteciler Derneği (2021, 30 Ocak). *Türkiyedeki Suriyeli Sayısı*. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2018). *Kapsayıcı Eğitim Projesi*. <https://oygm.meb.gov.tr/www/kapsayici-egitim-projesiinclusive-education/icerik/679> (Erişim tarihi: 30 Mayıs 2020)
- Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirim teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N. ve Hoagwood, K. (2015). Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. *Adm Policy Ment Health*(42), 533-544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.), Pegem Akademi.
- PICTES (2020). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi*. <https://piktes.gov.tr/> (Erişim tarihi: 20 Temmuz 2020)
- Pilten, G. (2007). *Ana fikir bulma stratejisi öğretiminin ana fikir bulma ve okuduğunu anlamaya etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum development in language teaching*. Cambridge University Press. HYPERLINK "<https://doi.org/10.1017/CBO9780511667220>" <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667220>
- Bibliography \m Hal16 \l 1055 Sakız, H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleşme Önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81. HYPERLINK "<https://doi.org/10.33182/gd.v3i1.555>" <https://doi.org/10.33182/gd.v3i1.555>
- Saydam, M., Aytan, T. ve Günaydın, Y. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Deyim ve Atasözlerinin Emojiler Yoluyla Öğretimi. *International Journal of Language Academy*. 8(1), 73-84. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.41435>
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(31), 267-305.
- Stevick, E. W. (1971). *Adapting and writing language lessons*. A. Koski (Ed.), U.S. Government Printing Office. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Adapting_and_Writing_Language_Lessons.pdf (Erişim tarihi: 4 Temmuz 2020)
- Taylor, S. ve Sidhu, R. K. (2012). Supporting Refugee Students in Schools: What Constitutes Inclusive Education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56. <https://doi.org/10.1080/13603110903560085>
- Tekin, E. ve Baş, B. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında Atasözü ve Deyimlerin Öğretim Stratejileri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 157-171. HYPERLINK "<https://doi.org/10.31464/jlere.592835>" <https://doi.org/10.31464/jlere.592835>
- Temiz, D. N. (2020). Göçmen ve Mülteci Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Okulda Yapılan Oryantasyon Çalışmalarının Rolü. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 2(2).
- Tomlinson, B. (2011). Glossary of basic terms for materials development in language teaching. B. Tomlinson (Ed.), *Materials Development in Language Teaching (2. Baskı, ss. ix- xviii)*. Cambridge University Press.
- UNESCO (2019). *Migration, Displacement and Education: Building Bridges, Not Walls*. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2019/migration> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2019)
- Yaşar, S. A. (2019). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde metin uyarlama ve Memduh Şevket Esendal'ın Pazarlık hikâyesinin A2 seviyesine göre uyarlanması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.

Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 131-139.

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Ek 1: Uyarlanan metin ve metne ilişkin sorular etkinliği çalışma kâğıdı rneği (1. tema, 3. metin)

EVİNİ ARAYAN ARDIÇ TOHUMU

Merhaba. Ben ardıç ağacı tohumu. Biz ardıçların doğumu diğer ağaçlardan biraz farklıdır. Bizimle aynı adı taşıyan ardıç kuşunun, ağacımızın tohumlarımızı yemesi ve tekrar toprağa geri bırakması sonucu oluşuyoruz.

Ben de şu anda ardıç kuşunun midesindeyim. Onun beni nereye bırakacağını çok merak ediyorum. Acaba evim neresi olacak?

Deniz kenarında bir yerdeydim. Etrafıma bakmak için kafamı şöyle bir kaldırdığımda daha önce hiç görmediğim yabancı ağaçlarla karşılaştım. Heyecanla hemen yanımdaki upuzun boylu, hayli geniş, yayvan yemyeşil yapraklara sahip, iri ve koyu renk gövdeli ağaca "Merhaba" dedim. Adını sordum, ınarmış. "Peki burası neresi?" diye sordum." şu an bulunduğumuz yer

İstanbul'un Çengelköy semti." diye cevap verdi. Merakım artmıştı. "Kaç yaşındasın? Gvden ne kadar kalın, ne zamandır buradasın?" diye arka arkaya sıraladım sorularımı. "Yaşım sekiz yüz. Bulunduğumuz yerin adı ınaraltı. Burada kklerimi salarken senin gibi birçok ağaçla karşılaştım." ok şaşırmıştım. Benim gibi küçücük bir ardıç tohumu için ne kadar da uzun zamandı 800 yıl.

Benim akrabalarımın boyu 3 ile 15 metre arasında değişirken, bu ulu ınar 30-35 metre uzayabiliyordu. Etrafımızdaki 4-5 katlı binalardan bile daha uzundu. "Peki buraya neden senin adını vermişler?" diye sordum. "Buraya alışmaya çalışırken baktım ki burada yaşayanlar da zamanla bana alıştı. Kuşaklar boyunca bu kck deniz kıyısından balığa çıkan balılılarla arkadaşlık ettik. Beni o kadar seviyorlar ki 'ınaraltı' diyorlar bu nedenle buraya. Eski dostlar sık sık glgemde serinlerken, ilk gelenler şaşkınlığını gizleyemiyor beni görünce..." ok etkilenmiştim. Yaşlı ınar ağacına, "Senin gibi hikyelerini dinleyeceğim başka ağaçlar ile de tanışmak istiyorum." dedim yerimde duramayarak. O da gülümseyerek "Elbette" dedi. "İstanbul pek çok farklı ağaç türüne ev sahipliği yapıyor. Ama evini bulmak için daha uzun bir yolun var bence. Bu yolculuk sırasında geriye dönmek zor olabilir. Bana kuşlarla haber gnderebilirsin. Nereye yerleştiğini bilmek hoşuma gider." dedi gz kırparak. Kuşlarla haber yollayabilme fikri çok hoşuma gitmişti. ınar ağacının koca gövdesine sarılıp yanından ayrılırken onu zleyeceğimi hissettim.

Servet YANARDAĞ (Kısaltılmıştır.)

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ardıç ağacını diğer ağağlardan ayıran özelliği nedir?

.....

2. Ardıç tohumu hangi kuşun midesindedir?

.....

3. Ardıç tohumunun tanıştığı ağacın adı nedir?

.....

4. Bu ağağ kaç metre uzayabiliyordu ve ardıç kuşu, ağacın boyunu neyle karşılaştırmaktadır?

.....

5. Ağacın bulunduğu yer neden onun adıyla bilinmektedir?

.....

6. Kuş, ardıç tohumunu bırakabilecek bir toprak bulabilmiş mi? Nereden anladığınızı metinden örnek göstererek yazınız.

.....

Ek 2: Uyarlanan deyimleri belirleme etkinliği (3. tema, 2. metin etkinliği)

Deyimler anlatımımızı güzelleştirir ve konuşmalarımıza zenginlik katar. En az iki kelimedenden oluşurlar. Gerçek anlamda kullanılmazlar.

Burnunun Dikine Gitmek

Size “burnunun dikine gitmek” karikatürdeki gibi olabilir mi?

Bu bir deyimdir. Bu deyim anlamı; kimsenin sözünü dinlememek, verilen öğütleri umursamayıp kendi bildiği gibi davranmaktır.

Örnek: *Burnunun dikine gitmeseydi başına bunlar gelmezdi.*

Aşağıda yer alan deyimlerin anlamlarını, bulunduğu cümleden hareketle tahmin ediniz. Size verilen iki seçenektен hangisi doğruysa onu işaretleyiniz.

Arkadaşını can kulağıyla dinliyor, onun sorunlarını çözmeye çalışıyordu.

Can kulağıyla dinlemek: ( ) Çok dikkatli şekilde dinlemek ( ) Umursamadan dinlemek

O kadar mutluydu ki içi içine sığmıyor, herkesle bu güzel haberi paylaşmak istiyordu.

İçi içine sığmamak: ( ) Hoşuna gitmek ( ) Çok sevinmek

Yalan söylediği için arkadaşlarının gözünden düştü.

Gözden düşmek: ( ) Kendisine değer verenlerin sevgisini kaybetmek ( ) Üzülmek